

บทที่ 2

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดซ้ำ ของเด็กและเยาวชนในคดีอาชญากรรม

เพื่อให้เข้าใจแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนในคดีอาชญากรรมและแนวคิดทฤษฎีของความได้สัดส่วนในการลงโทษเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดในคดีอาชญากรรมเพื่อนำไปสู่การพัฒนามาตรการและแนวทางการลงโทษทางอาญาแก่เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำในคดีลักลอบค้ายาเสพติด ในบทนี้จะกล่าวถึงแนวคิดและทฤษฎีในเรื่องต่างๆ ดังนี้

2.1 การกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน

2.1.1 ความหมายของเด็กและเยาวชน

ตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 5 พ.ศ. 2559 มาตรา 4

“เด็ก” หมายความว่า บุคคลซึ่งมีอายุเกินกว่าอายุที่กำหนดไว้ตามมาตรา 73 แห่งประมวลกฎหมายอาญา แต่ยังไม่เกินสิบห้าปีบริบูรณ์

“เยาวชน” หมายความว่า บุคคลอายุเกินสิบห้าปีบริบูรณ์แต่ยังไม่ถึงสิบแปดปีบริบูรณ์
ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 73 บัญญัติไว้ว่า

เด็กอายุยังไม่เกินสิบปี กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด เด็กนั้นไม่ต้องรับโทษ ให้พนักงานสอบสวนส่งตัวเด็กตามวรรคหนึ่งให้พนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองเด็ก เพื่อดำเนินการคุ้มครองสวัสดิภาพ ตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น

กฎหมายได้บัญญัติคำนิยามเด็กและเยาวชนไว้ โดยเด็กหรือเยาวชนจะต้องอยู่ภายใต้พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัวเมื่อมีการกระทำความผิดอาญาเกิดขึ้น จะต้องรู้ว่าเด็กและเยาวชนกระทำความผิดอาญาจะยึดหลักอะไรเป็นเกณฑ์และจะฟ้องเด็กหรือเยาวชนต่อศาลใด กฎหมายจึงได้แยกอายุเด็กและเยาวชนไว้แตกต่างกัน เพราะวิธีการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนตามกฎหมายจะแตกต่างกัน เช่นการจับกุม และการปล่อยตัวชั่วคราว กรณีที่ผู้ต้องหาเป็นเด็กและผลของการกระทำความผิดในการลดโทษจะแตกต่างกัน

กับเยาวชนกฎหมายได้บัญญัติว่าเด็ก หมายถึงบุคคลที่มีอายุเกินกว่าอายุที่กำหนดไว้ตามมาตรา 73 แห่งประมวลกฎหมายอาญา ซึ่งมาตรา 73 กำหนดให้เด็กอายุไม่เกิน 10 ปี กระทำความผิด เด็กนั้นไม่ต้องรับโทษ ดังนั้น บุคคลที่อายุเกินกว่า 10 ปีแต่ยังไม่ถึง 15 ปีบริบูรณ์ ถือเป็นเด็ก ตามความหมายของกฎหมายฉบับนี้ ส่วนเยาวชนต้องมีอายุเกิน 15 ปีบริบูรณ์แต่ยังไม่ถึง 18 ปีบริบูรณ์ คำว่าอายุไม่ถึง 18 ปีบริบูรณ์มีความหมายว่าบุคคลจะต้องมีอายุยังไม่ถึง 18 ปีบริบูรณ์ จึงจะอยู่ในความหมายเยาวชนตามกฎหมายนี้ แต่ถ้าหากบุคคลนั้นมีอายุครบ 18 ปีบริบูรณ์พอดีไปกระทำความผิดอาญา ก็ไม่อยู่ในความหมายของเยาวชนตามกฎหมายฉบับนี้และบุคคลนั้นจะต้องถูกดำเนินคดีต่อศาลที่พิจารณาคดีธรรมดาเท่านั้นจะดำเนินคดีต่อศาลเยาวชนและครอบครัวไม่ได้¹

2.1.2 แนวคิดเรื่องการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน

การกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนนั้น ตรงกับคำว่า “Juvenile Delinquency” ซึ่งในทางวิชาอาชญาวิทยาและทัณฑวิทยาไม่ถือว่าการกระทำเช่นนั้นเป็นอาชญากรรมแต่จะเรียกการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนว่า “การกระทำผิด” และไม่เรียกเด็กและเยาวชนผู้กระทำความผิดว่าเป็นอาชญากร²

การกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนนั้น นักวิชาการทั้งในประเทศและต่างประเทศบางท่านได้อธิบายความหมายไว้เช่น

B.Kirberg and J Austin³ ได้อธิบายความหมายของการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนไว้ว่า เป็นพฤติกรรมที่ถูกมองว่าไม่ดีสำหรับเด็กและเยาวชน หรือไม่ปฏิบัติตามบรรทัดฐานค่านิยมของสังคม

Sceldon and Glueck E⁴ ได้กล่าวว่า เด็กคนใดก็ตามแม้ว่าจะกระทำความผิดเล็กๆ น้อยๆ เพียงครั้งเดียวก็เข้าลักษณะเด็กที่กระทำความผิด แต่ไม่ถือว่าเป็นเด็กเกเร โดยให้ความหมายว่าเด็กเกเรจะต้องเป็นเด็กที่กระทำความผิดอย่างเดียวกันหลายๆ คน เพราะการที่เด็กกระทำความผิด

¹ สำนักงานอัยการคดีเยาวชนและครอบครัวจังหวัดตาก. (2557). *ความหมายเด็กและเยาวชน*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: www.tak-ju.ago.go.th. [2559, 2 สิงหาคม].

² อรุณา วชิรประดิษฐพร. (2555). *สาเหตุการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนกับมาตรการแก้ไขในเชิงรุก*. กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม สำนักงานศาลยุติธรรม. หน้า 8.

³ B. Kirberg and J Austin. (1978). อ้างถึงใน วารุณี ภูริสินสิทธิ์. (2531). *การกระทำผิดของเด็กและเยาวชน: แนวความคิดทางสังคมวิทยา* พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์. หน้า 21.

⁴ Sceldon and Glueck E. (1964). *The Origins of Crime*. n.p., p. 373. อ้างถึงใน สุริย์ กาญจนวงศ์ และคณะ. (2549). *การศึกษาปัญหาที่เป็นสาเหตุการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน*. รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ มหาวิทยาลัยมหิดล. หน้า 10.

เพียงครั้งเดียวหรือสองครั้งอาจเนื่องมาจากสิ่งแวดล้อมชั่วใจ เมื่อเติบโตขึ้นอาจจะเลิกทำไป ทั้งที่การกระทำนั้นๆ จะเป็นการกระทำผิดที่กฎหมายก็ตาม

Powers E. and Witmer H.⁵ ได้ให้ความหมายของเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดว่า ต้องพิจารณาถึงเกณฑ์ 3 ประการ คือ

- 1) ความหนักเบาของความคิด หรือความร้ายแรงของการกระทำ
- 2) ความถี่ของการกระทำ หรือการกระทำผิดบ่อยครั้งแค่ไหน
- 3) ทักษะของผู้กระทำผิดต่อสังคม หรือผู้มีสิทธิอำนาจตามกฎหมาย

เสริน ปุณณะหิตานนท์⁶ ได้กล่าวเกี่ยวกับการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนไว้ว่า หมายถึง พฤติกรรมที่ขัดแย้งกับความต้องการ ค่านิยมของวัฒนธรรมที่ครอบงำวิถีชีวิตของเยาวชน ก็คือ พฤติกรรมที่ฝ่าฝืนค่านิยมหลัก ซึ่งเป็นระบบที่ก่อรูปลักษณะนิสัยใจคอของเยาวชน แม้ว่ากฎหมายบางอย่างจะไม่ได้ฝังรากลึกในจารีตประเพณีของสังคม แต่ก็ปรากฏว่าจารีตประเพณีหลายอย่างได้ถูกนำไปใช้เป็นพื้นฐานในการบัญญัติกฎหมาย ดังนั้น การกระทำผิดของเด็กและเยาวชนจึงมีความหมายไปในทางพฤติกรรมบางรูปแบบที่ขัดแย้งหรือต่อต้านสังคม ทำให้เกิดการเสียบระเบียบทั้งในทางสังคมและตัวบุคคล และมีนัยยะความหมายครอบคลุมไปถึงผลของการใช้ค่านิยมวินิจฉัยความประพฤติว่าเป็นสิ่งที่พึงปรารถนาหรือไม่พึงปรารถนาภายใต้กรอบของบรรทัดฐานและกฎหมายของสังคมด้วย เป็นความประพฤติที่มักจะมีผลกระทบต่อคนอื่นไปในทางที่เสียหายถึงแม้ตัวบุคคลซึ่งเป็นผู้เยาว์อาจจะได้รับความกระทบกระเทือนจากการกระทำของตนเอง แต่ก็ไม่สำคัญเท่ากับข้อเท็จจริงที่ว่าพฤติกรรมใดที่มีผลกระทบต่อกลุ่มไปในทางไม่ดี พฤติกรรมนั้นมักจะถือกันว่าเป็นการต่อต้านสังคม

2.1.3 สาเหตุการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน

นักจิตวิทยาและนักอาชญาวิทยาได้ทำการศึกษาสาเหตุของการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนในประเทศไทย พบว่า เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดมักเกิดจากความบกพร่องทางร่างกายหรือจิตใจประกอบกับสภาพแวดล้อมต่างๆ ชั่วๆ ส่งเสริมให้เกิดพฤติกรรม ที่เบี่ยงเบนไป สาเหตุของการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนที่สำคัญแบ่งได้ ดังนี้

⁵ Powers E. and Witmer H. (1951). *An experiment in the Prevention of delinquency: The Cambridge-Somerville Youth Study*. New York: Columbia University Press. p. 352. อ้างถึงใน อรุณา วชิรประดิษฐ์พร. (2555). *สาเหตุการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนกับมาตรการแก้ไขในเชิงรุก*. รายงานการอบรมหลักสูตร “ผู้พิพากษาผู้บริหารในศาลชั้นต้น” รุ่นที่ 10 สถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม สำนักงานศาลยุติธรรม. หน้า 8.

⁶ เสริน ปุณณะหิตานนท์. (2523). *การกระทำผิดในสังคม สังคมวิทยาและพฤติกรรมเบี่ยงเบน*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. หน้า 88-89.

1) สาเหตุจากความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ หรือบุคลิกภาพของเด็กและเยาวชน แบ่งได้เป็น 3 ประการ⁷ ดังนี้

(1) พันธุกรรมหรือสิ่งที่ติดตัวมาตั้งแต่เกิดได้รับถ่ายทอดมาจากบิดามารดา Cesare Lombroso บิดาแห่งอาชญาวิทยา เชื่อว่าความประพฤติหรือสัญชาตญาณบางอย่างของมนุษย์ สามารถถ่ายทอดมาจากบิดามารดาผู้บุตรหลานได้ไม่มากนักน้อย เช่น ความบกพร่องทางจิตของบิดามารดาอาจถ่ายทอดมายังบุตรทำให้บุตรขาดความยับยั้งใจในการกระทำความผิด ไร้อภัยใช้เจ็บบางอย่างก็อาจติดไปยังบุตรได้

(2) ความไม่สมประกอบทางกายอาจเกิดจากการประสบอุบัติเหตุหรือเกิดจากโรคภัยไข้เจ็บ การที่ร่างกายไม่สมประกอบนั้นเป็นสาเหตุให้เด็กและเยาวชนถูกล้อเลียนจากเพื่อน หรือ เป็นที่รังเกียจจากคนทั่วไป ทำให้มีปัญหาทางอารมณ์ไม่สามารถปรับตัวเข้ากับสังคมเกิดปมด้อย จึงต้องการหาสิ่งชดเชยเพื่อทำให้ตนโดดเด่นหรือเป็นที่ยอมรับในสังคม ซึ่งบางครั้งเป็นการกระทำในทางที่ผิด

(3) ความไม่สมประกอบทางจิต ปกติแล้วคนเรามีความรู้สึกหรือสัญชาตญาณคล้ายคลึงกันกล่าวคือ มีความโลภ โกรธ หลงและมีความรู้สึกทางเพศแต่การแสดงออกเพื่อสนองตอบความรู้สึกเหล่านั้นแตกต่างกันออกไปในแต่ละคนขึ้นอยู่กับการศึกษาอบรม คุณวุฒิ วิทยุติสภาวะ แวดล้อม ซึ่งองค์ประกอบอย่างหนึ่งที่ทำให้คนเราแสดงออกที่ผิดแผกไปจากผู้อื่นทั่วไป คือ ผู้มีจิตบกพร่อง ขาดวิจารณญาณและขาดความยับยั้งชั่งใจในการแสดงออกจึงมีพฤติกรรมในการก่อให้เกิดการกระทำความผิดขึ้น

2) สาเหตุจากปัญหาทางครอบครัวของเด็กและเยาวชน

ครอบครัวรวมทั้งสมาชิกในครอบครัว เป็นปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญที่สุดทางสังคมที่มีอิทธิพลต่อการหล่อหลอมขัดเกลาบุคลิกภาพและอุปนิสัยที่ดีให้แก่เด็กและเยาวชน เพราะบิดามารดาเป็นเสมือนครู เสมือนเพื่อน และสิ่งแวดล้อมที่เด็กและเยาวชนได้พบเห็นตั้งแต่จำความได้ ดังนั้น ถ้าบิดามารดาไม่มีความเข้าใจธรรมชาติและความต้องการของบุตร มีความประพฤติที่ผิดงาม มีความรักใคร่กลมเกลียว เป็นผู้มีเหตุผลและมีความคิดสร้างสรรค์ก็จะเป็นแบบอย่างให้บุตรมีพฤติกรรมที่เหมาะสม

ปัญหาทางครอบครัวที่ทำให้เด็กและเยาวชนกระทำความผิดเกิดจากสาเหตุ⁸ ดังนี้

(1) ครอบครัวไม่สามัคคีหรือไม่ปรองดองกัน (Family Disorganization) เด็กและเยาวชนจะเป็นผู้มีอารมณ์และจิตใจก้าวร้าว พุดจาหายาบคาย ทำให้มีพฤติกรรมเบี่ยงเบน

⁷ สุริย์ กาญจนวงศ์ และคณะ. อ้างแล้ว. เชิงอรรถที่ 4. หน้า 26.

⁸ สุริย์ กาญจนวงศ์ และคณะ. อ้างแล้ว. เชิงอรรถที่ 4. หน้า 27.

(2) ครอบครัวแตกร้าง (Broken Home) อันได้แก่บิดาและหรือมารดาตายหรือหย่าร้าง ทำให้เด็กและเยาวชนขาดความรัก ความอบอุ่น เกิดปมด้อย สภาพจิตใจเสื่อมโทรม พยายามหาสิ่งชดเชย และอาจแสดงพฤติกรรมออกมาในลักษณะที่เป็นปัญหาหรือไม่สมควรจนถึงขั้นกระทำความผิด

(3) ครอบครัวที่บิดามารดาประพฤติตนไม่ดี ในกรณีนี้บิดามารดาอาจเป็นผู้ติดยาเสพติด สุรา หรือการพนัน การกระทำเช่นนี้จึงเป็นแบบอย่างที่ไม่ดีแก่บุตร หรือบิดามารดาสั่งสอนให้บุตรประพฤติชั่วเสียเองเพื่อหวังประโยชน์จากการกระทำความผิดของบุตร

(4) ครอบครัวยากจนที่อาศัยอยู่ในแหล่งชุมชนแออัดหรือแหล่งเสื่อมโทรม ในกรณีนี้สิ่งแวดล้อมจะเต็มไปด้วยมลพิษ คนจรจัด และมีแหล่งมั่วสุมอบายมุข บิดามารดาอาจจะประกอบอาชีพคนงาน กรรมกรที่ใช้แรงงาน ชาวไร่ ชาวนาที่หาเช้ากินค่ำ ไม่มีเวลาเอาใจใส่ หรือไม่มีเวลาให้ความรักความอบอุ่นอย่างเพียงพอแก่บุตร จึงอาจเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้บุตรมีพฤติกรรมที่เบี่ยงเบน เกะกะเกร หรือติดยาเสพติด เป็นต้น

(5) ครอบครัวที่บิดามารดาปล่อยปละละเลย บิดามารดาไม่ดูแลเรื่องความเป็นอยู่ ไม่ให้การศึกษาเล่าเรียน ไม่เอาใจใส่ในการอบรมสั่งสอนขัดเกลาบุตร ทั้งบิดามารดาไม่มีเวลาให้ความรักความอบอุ่น

(6) ครอบครัวที่บิดามารดาขาดการศึกษาที่จะนำความรู้มาอบรมสั่งสอนบุตรกรณีนี้ หากจะเข้มงวดก็เข้มงวดเกินไปหรือหากจะตามใจก็จะตามใจมากเกินไป บุตรจึงมีพฤติกรรมที่ผิดแผกแตกต่างจากมาตรฐานสังคม

3) สาเหตุจากสภาพแวดล้อมทางสังคม

สภาพแวดล้อมทางสังคมมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของมนุษย์มาก โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนที่มีวุฒิภาวะต่ำ หากตกอยู่ในสภาพแวดล้อมทางสังคมที่ไม่ดีก็จะเลียนแบบในพฤติกรรมที่ไม่ดีนั้นด้วย สาเหตุจากสภาพแวดล้อมทางสังคมที่สำคัญ มีดังนี้

(1) การขาดที่อยู่อาศัย ขาดการศึกษา ขาดวุฒิภาวะ และขาดการอบรมที่ดี กรณีนี้เป็นเหตุให้เด็กและเยาวชนมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนอันได้แก่ การเสพยาเสพติด การเล่นเกมการพนัน หรือการมีพฤติกรรมทางเพศก่อนวัยอันควร เป็นต้น

(2) สภาพแวดล้อมเต็มไปด้วยสถานบันเทิงเรีงรมย์ แหล่งชุมชนแออัด แหล่งมั่วสุมของพวกมิจฉาชีพหรือผู้มีอิทธิพล เด็กและเยาวชนในแหล่งดังกล่าวเห็นพฤติกรรมเลวร้ายอยู่เป็นประจำจนรู้สึกรู้ว่าเป็นเรื่องปกติธรรมดา ประกอบกับเด็กและเยาวชนมีพื้นฐานจิตใจที่อ่อนไหว

⁹ สุริย์ กาญจนวงศ์ และคณะ. อ้างแล้ว. เชิงอรรถที่ 4. หน้า 28.

ไม่สามารถแยกแยะได้ว่าการกระทำใดที่ถูกต้องที่ควร จึงมักเลียนแบบในสิ่งที่ไม่ถูกต้องไม่ควรจนกลายเป็นการกระทำที่ผิด

(3) การคบหาสมาคมกับคนที่มีความประพฤติไม่ดีหรือคบหาเพื่อนที่ไม่ดี เด็กและเยาวชนเป็นวัยที่ต้องการมีเอกลักษณ์ของตนเอง จึงได้รับอิทธิพลจากกลุ่มเพื่อนซึ่งเข้ามามีบทบาทแทนที่ครอบครัว ดังนั้น หากคบเพื่อนไม่ดีหรือมีทัศนคติที่จะฝ่าฝืนกฎหมาย ก็อาจจะถูกชักจูงไปในทางที่ผิดจนในที่สุดกลายเป็นผู้มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนไป

(4) สภาพแวดล้อมจากสื่อสารมวลชนเช่น หนังสือพิมพ์ นิตยสาร นวนิยาย วิทยุ ภาพยนตร์ โทรทัศน์ ที่เสนอข่าวเกี่ยวกับอาชญากรรม สิ่งชั่วร้ายทางอารมณ์ สิ่งเหล่านี้เป็นปัจจัยชักจูงจิตใจหรือยั่วยุให้เกิดกระทำผิด

(5) การขัดกันทางวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ความอยู่ดีศรีธรรมของเจ้าหน้าที่ฝ่ายบ้านเมือง และการเกิดภาวะสับสนในทางบ้านเมือง เช่น ความไม่สงบใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ การแบ่งฝักแบ่งฝ่ายในทางการเมือง เป็นต้น

4) สาเหตุทางด้านเศรษฐกิจ

กรณีนี้หมายถึงความถึงความยากจนของครอบครัว ความยากจนมีอิทธิพลก่อให้เกิดปัญหาต่อครอบครัวมากมายหลายประการ ซึ่งกรณีที่มีมักจะเกิดขึ้นอยู่เป็นประจำ ก็คือ การดิ้นรนต่อสู้เพื่อแสวงหารายได้มาจุนเจือครอบครัวจนไม่มีเวลาที่จะมาอบรมสั่งสอนบุตรที่เป็นเด็กหรือเยาวชน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของศีลธรรม จรรยาบรรณหรือการเล่าเรียนของบุตร ขาดการดูแลเอาใจใส่ แม้แต่ยามเจ็บไข้ ขาดการอยู่ดีกินดี ขาดระเบียบแบบแผน และโดยสภาพของครอบครัวอาจทำให้เด็กหรือเยาวชนต้องอยู่ในแหล่งเสื่อมโทรม สิ่งแวดล้อมที่ไม่ดี สภาพของสังคมเสื่อมทรามอันเป็นอิทธิพลโน้มน้าวให้กลายเป็นเด็กที่มีปัญหาต่อสังคมได้¹⁰

จะเห็นได้ว่า ภาวะเศรษฐกิจในสังคมที่มีช่องว่างหรือความเหลื่อมล้ำอย่างมากระหว่างครอบครัวที่ร่ำรวยกับครอบครัวที่ยากจนทำให้ครอบครัวของชนชั้นล่างที่มีความยากจนและเป็นผู้ใช้แรงงานที่มีความยากไร้ซึ่งมีรายได้ไม่เพียงพอที่จะใช้จ่ายในการดำเนินชีวิตเกิดการขาดแคลนเครื่องอุปโภคบริโภคที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต ซึ่งอาจมีส่วนผลักดันให้เด็กและเยาวชนในครอบครัวที่ยากจนเลือกที่จะกระทำผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน หรือในบางกรณีพบว่าผู้ใหญ่ชักจูงให้เด็กและเยาวชนกระทำความผิดโดยเด็กและเยาวชนหวังเพียงค่าตอบแทน และอาจขยายขอบเขตของการกระทำผิดไปในลักษณะที่รุนแรงมากขึ้น เช่น การกระทำความผิดในคดียาเสพติด เป็นต้น

¹⁰ เศรษฐศิริเจริญ. (2555). “เด็กกับอิทธิพลของครอบครัว Children and Influence of Family”. *วารสารนิติศาสตร์* 3, หน้า 15.

2.1.4 การดำเนินคดีอาญาเด็กและเยาวชน¹¹

คดีอาญาเด็กและเยาวชน หมายถึง คดีอาญาที่เด็กและเยาวชนตกเป็นผู้ถูกกล่าวหาและคดีจะต้องพิจารณาพิพากษาโดยศาลเยาวชนและครอบครัว

เป้าหมายของการดำเนินคดีอาญาเด็กและเยาวชนนั้น แตกต่างจากการดำเนินคดีอาญาทั่วไป กล่าวคือ การดำเนินคดีอาญาเด็กและเยาวชนเป็นกรณีที่น่าสงสารที่ตัวเด็กและเยาวชนที่ตกเป็นผู้ถูกกล่าวหา เป็นเรื่องของสถานภาพส่วนตัวของเด็กและเยาวชน มุ่งหวังที่จะให้การอบรมสั่งสอนเด็กและเยาวชนนั้น เป็นเรื่องที่จะช่วยเหลือเด็กและเยาวชนทั้งในด้านส่วนตัวและด้านสังคมทั่วไปมิได้มุ่งที่จะลงโทษ แม้ถึงว่าจะมีการลงโทษเด็กและเยาวชนอยู่ด้วยก็ตาม ฉะนั้น การดำเนินคดีอาญาเด็กและเยาวชนจึงมีเป้าหมายเพื่อให้มีการอบรมสั่งสอนและแก้ไขปรับปรุงตัวเด็กและเยาวชน

สำหรับแนวความคิดเกี่ยวกับการอบรมสั่งสอนและแก้ไขปรับปรุงตัวเด็กและเยาวชน แสดงออกให้เห็นได้ 2 ทาง คือแสดงออกจากโครงสร้างขององค์กรในคดี และแสดงออกจากโครงสร้างการพิจารณาคดีองค์กรต่างๆ ในคดีเด็กและเยาวชนได้แสดงออกให้เห็นถึงแนวความคิดเกี่ยวกับการอบรมสั่งสอนและแก้ไขปรับปรุงเด็กและเยาวชน ดังต่อไปนี้

1) ผู้พิพากษา¹²

ในศาลเยาวชนและครอบครัวต้องมีทั้งผู้พิพากษาและผู้พิพากษาสมทบในส่วนที่เกี่ยวข้องกับผู้พิพากษา (ผู้พิพากษาอาชีพ) นั้น ผู้พิพากษาที่จะได้รับการแต่งตั้งให้เป็นผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวต้องเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติเฉพาะตัวเป็นพิเศษ กล่าวคือ กฎหมายบัญญัติว่าต้องเป็นผู้ที่มีอัธยาศัยและความประพฤติเหมาะสมที่จะปกครองและอบรมสั่งสอนเด็กและเยาวชน และต้องเป็นผู้ที่มีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาครอบครัว

2) ผู้พิพากษาสมทบ¹³

ผู้พิพากษาสมทบในศาลเยาวชนและครอบครัวก่อนเข้ารับตำแหน่งจะต้องได้รับการอบรมความรู้และผ่านการทดสอบในเรื่องเจตนาธรรมณ์และการพิจารณาคดีของศาลเยาวชนและครอบครัว ความรู้เกี่ยวกับจิตวิทยาการสังคมสงเคราะห์ การให้คำปรึกษาแนะนำ และการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก เยาวชน และครอบครัวตลอดจนหน้าที่ของตุลาการ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และระยะเวลาที่กำหนดในระเบียบประธานศาลฎีกา และจะต้องปฎิญาณตนต่อหน้าอธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัด หรือผู้พิพากษา

¹¹ คณิต ฅ นคร. (2555). *กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา* (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: วิญญูชน. หน้า 594-595.

¹² เรื่องเดียวกัน, หน้า 595.

¹³ คณิต ฅ นคร. อ่างแล้ว. *เชิงอรรถที่ 11*. หน้า 595-596.

หัวหน้าศาลจังหวัดแผนกคดีเด็กและเยาวชน ซึ่งตนจะเข้าสังกัดแล้วแต่กรณี ว่าจะปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์ สุจริตด้วยความเที่ยงธรรม และรักษาความลับในราชการ

องค์คณะพิจารณาพิพากษาคดีของศาลเยาวชนและครอบครัวต้องมีผู้พิพากษาไม่น้อยกว่าสองคน และผู้พิพากษาสมทบอีกสองคนซึ่งอย่างน้อยคนหนึ่งต้องเป็นสตรี จึงเป็นองค์คณะพิจารณาคดีได้ ส่วนการทำคำพิพากษาและคำสั่งนั้น ถ้าคำพิพากษาและคำสั่งจะต้องทำโดยองค์คณะพิจารณาคดี คำพิพากษาหรือคำสั่งจะต้องบังคับตามคะแนนเสียงฝ่ายข้างมากของผู้พิพากษาและผู้พิพากษาสมทบที่เป็นองค์คณะพิจารณาคดีนั้น ในกรณีที่คะแนนเสียงเท่ากันให้นำบทบัญญัติแห่งพระธรรมนูญศาลยุติธรรม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับโดยอนุโลม

3) ผู้พิพากษาในชั้นศาลอุทธรณ์และศาลฎีกา¹⁴

ในศาลอุทธรณ์กฎหมายให้ประธานศาลอุทธรณ์ และประธานศาลอุทธรณ์ภาคจัดตั้งแผนกคดีเยาวชนและครอบครัวขึ้นในศาลอุทธรณ์ และศาลอุทธรณ์ภาคแผนกเดี่ยวหรือหลายแผนกตามความจำเป็น เพื่อพิจารณาพิพากษาคดีที่มีอุทธรณ์จากศาลเยาวชนและครอบครัว และในศาลฎีกากฎหมายให้ประธานศาลฎีกาจัดตั้งแผนกคดีเยาวชนและครอบครัวขึ้นในศาลฎีกาแผนกเดี่ยวหรือหลายแผนกตามความจำเป็น เพื่อพิจารณาพิพากษาคดีที่ฎีกาจากศาลอุทธรณ์หรือศาลอุทธรณ์ภาคแผนกคดีเยาวชนและครอบครัว

การที่กฎหมายกำหนดให้มีการจัดตั้งแผนกคดีเยาวชนและครอบครัวในศาลสูงขึ้นดังกล่าวนี้ก็แสดงออกให้เห็นถึงการที่จะได้เลือกเฟ้นบุคคลให้เหมาะสมกับลักษณะคดีนั่นเอง

4) พนักงานอัยการ¹⁵

ในท้องที่ที่ศาลเยาวชนและครอบครัวเปิดดำเนินการแล้ว กฎหมายให้อัยการสูงสุดแต่งตั้งพนักงานอัยการคนหนึ่งหรือหลายคนตามความจำเป็นเพื่อให้มีหน้าที่ดำเนินคดีที่มีข้อหาว่าเด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดและจะต้องฟ้องต่อศาลเยาวชนและครอบครัว

ในส่วนที่เกี่ยวกับพนักงานอัยการนั้น แม้อกฎหมายจะไม่ได้กำหนดคุณสมบัติของพนักงานอัยการไว้ดังเช่นที่กำหนดไว้สำหรับผู้พิพากษา แต่การที่กฎหมายกำหนดให้อัยการสูงสุดดำเนินการดังกล่าวนี้ แสดงว่ากฎหมายประสงค์ที่จะให้อัยการสูงสุดเลือกสรรพนักงานอัยการให้เหมาะสมกับลักษณะคดี กล่าวคือ เป็นผู้ที่มีคุณสมบัติทำนองเดียวกับผู้พิพากษานั่นเอง

¹⁴ คณิต ฒ นคร. อ่างแล้ว. เจริญธรรมที่ 11. หน้า 596.

¹⁵ คณิต ฒ นคร. อ่างแล้ว. เจริญธรรมที่ 11. หน้า 596-597.

5) ที่ปรึกษากฎหมาย¹⁶

พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 120 บัญญัติว่า

“มาตรา 120 ในศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว จำเลยจะมีทนายความ แก่คดีแทนไม่ได้ แต่ให้จำเลยมีที่ปรึกษากฎหมายเพื่อปฏิบัติหน้าที่ทำนองเดียวกับทนายความได้ ในกรณีที่จำเลยไม่มีที่ปรึกษากฎหมาย ให้ศาลแต่งตั้งที่ปรึกษากฎหมายให้”

การที่กฎหมายบัญญัติไม่ให้มีทนายความแก่คดีเด็กและเยาวชนนั้น ก็เพราะว่า ในการดำเนินคดีอาญาในประเทศไทยมีลักษณะเป็นการต่อสู้คดีกันระหว่างสองฝ่าย ซึ่งแท้จริงแล้ว ตามกฎหมายคดีอาญาเด็กและเยาวชนหาใช่การต่อสู้ไม่ ทนายความในคดีอาญาจึงมีฐานะ เป็นที่ปรึกษากฎหมายของจำเลยอยู่แล้ว ดังนั้น บทบัญญัติดังกล่าวแท้จริงแล้วในหลักการไม่ใช่ เป็นเรื่องใหม่แต่อย่างใด

ตามกฎหมายว่าด้วยศาลคดีเด็กและเยาวชนซึ่งเกิดขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2494 นั้น กฎหมาย บังคับว่าเด็กและเยาวชนต้องมีที่ปรึกษากฎหมายในทุกกรณี แต่ต่อมาในปี พ.ศ. 2534 กฎหมาย ได้ไปวางหลักว่าหากจำเลยไม่มีที่ปรึกษากฎหมายและจำเลยไม่ต้องการ และศาลเห็นว่าไม่จำเป็นแก่คดี ศาลจะไม่ตั้งที่ปรึกษากฎหมายให้ก็ได้ กรณีจึงทำให้หลักการในการคุ้มครองสิทธิเบี่ยงเบนไปมาก แม้ต่อมาจะได้มีการปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับคดีเด็กและเยาวชนกันใหม่ หลักการที่เบี่ยงเบนไป ก็ไม่ได้รับการแก้ไขเกี่ยวกับที่ปรึกษากฎหมายหรือทนายความนั้น แม้ในคดีอาญาเด็กและเยาวชน ศาลและพนักงานอัยการจะมีบทบาทมากจนอาจจะกล่าวได้ว่าเด็กและเยาวชนได้รับการคุ้มครอง อย่างดีแล้วแต่องค์กรของรัฐก็อาจผิดพลาดได้ในบางกรณี และผู้ที่ช่วยแก้ไขข้อผิดพลาดได้เป็นอย่างดี ก็คือที่ปรึกษากฎหมายหรือทนายความนั่นเอง แต่ในปัจจุบันนี้กฎหมายได้แก้ไขหลักการที่ได้ เบี่ยงเบนไปนั้นเสียใหม่แล้ว

ในส่วนที่เกี่ยวกับ “ที่ปรึกษากฎหมาย” นั้น ตามกฎหมายปัจจุบันต้องผ่านการอบรม เรื่องวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว ความรู้เกี่ยวกับจิตวิทยา การสังคมสงเคราะห์ และความรู้ ที่เกี่ยวข้องตามที่กำหนดในข้อบังคับของประธานศาลฎีกาด้วย

6) ผู้อำนวยการสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน¹⁷

สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนตามกฎหมายปัจจุบันเป็นหน่วยงานในกรมพินิจ และคุ้มครองเด็กและเยาวชน กระทรวงยุติธรรม และอธิบดีกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน เป็นผู้แต่งตั้งและถอดถอนผู้อำนวยการสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

¹⁶ คณิต ณ นคร. อ่างแล้ว. เจริญธรรมที่ 11. หน้า 597-598.

¹⁷ คณิต ณ นคร. อ่างแล้ว. เจริญธรรมที่ 11. หน้า 598.

ในคดีอาญาเด็กและเยาวชนนั้น สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนและผู้อำนวยการสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนมีบทบาทสำคัญเกี่ยวกับคดีเด็กและเยาวชน กล่าวคือ

(1) รับผิดชอบในการควบคุมดูแลเด็กและเยาวชนที่ตกอยู่ในอำนาจรัฐ ตลอดจนดูแลสุขอนามัยเด็กหรือเยาวชน

(2) รับผิดชอบในเรื่องการสืบเสาะข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวเด็ก หรือเยาวชนตลอดจนการทำรายงานและความเห็นเพื่อการดำเนินคดีกับเด็กและเยาวชนต่อไป

(3) อนุญาตให้ผู้เสียหายฟ้องคดีเด็กหรือเยาวชน

(4) แม้จะมีการถอนฟ้องก็อาจขอให้ศาลคุ้มครองประพฤติดังกล่าวได้

7) พนักงานสอบสวน¹⁸

ในส่วนที่เกี่ยวกับพนักงานสอบสวน กฎหมายก็เร่งรัดให้ดำเนินคดี และมุ่งคุ้มครองเด็กและเยาวชน คือ ตำรวจซึ่งอยู่ในสังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ซึ่งมีอำนาจหน้าที่สืบสวนสอบสวนคดีอาญาโดยทั่วไป การสอบสวนกระทำขึ้นโดยการรวบรวมพยานหลักฐานทั้งหลายที่เกี่ยวข้องเพื่อรู้ตัวผู้กระทำผิด เพื่อพิสูจน์ความผิดว่าผู้ถูกกล่าวหาเป็นผู้กระทำผิดหรือไม่ ตำรวจมีบทบาททั้งเป็นผู้จับ ควบคุม และสอบสวนเด็กหรือเยาวชนผู้ต้องหาว่าได้กระทำการอันกฎหมายบัญญัติว่าเป็นความผิด และเป็นผู้รวบรวมสำนวนการสอบสวน พร้อมทั้งรายงานของผู้อำนวยการสถานพินิจ (ถ้าส่งมาให้แก่ตำรวจ) แล้วนำส่งให้แก่พนักงานอัยการเพื่อสั่งคดี

แนวความคิดเกี่ยวกับการอบรมสั่งสอนและแก้ไขปรับปรุงเด็กและเยาวชน นอกจากจะแสดงออกจากโครงสร้างขององค์กรต่างๆ ในคดีอาญาเด็กและเยาวชนดังกล่าวแล้วนั้น ยังแสดงออกจากโครงสร้างของการพิจารณาคดีอาญาเด็กและเยาวชนในศาลอีกด้วย เช่น ต้องใช้ห้องธรรมดาในการพิจารณาคดี การพิจารณาคดีต้องกระทำโดยลับ การพิจารณาอาจกระทำลับหลังจำเลยได้ การรับฟังรายงานของสถานพินิจ รายงานของพนักงานคุมประพฤติของแพทย์ หรือของโรงเรียน การพูดจากับจำเลยโดยเฉพาะ การเรียกบิดามารดา ผู้ปกครองหรือบุคคลที่เด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วยมาสอบสวนข้อเท็จจริง¹⁹ เป็นต้น

¹⁸ คณิต ฒ นคร. อ้างแล้ว. เจริญธรรมที่ 11. หน้า 598.

¹⁹ คณิต ฒ นคร. อ้างแล้ว. เจริญธรรมที่ 11. หน้า 599.

2.2 การกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนในคดียาเสพติด

2.2.1 ความหมายของยาเสพติด

องค์การอนามัยโลกให้ความหมายของคำว่า “ยาเสพติด” หมายความว่า ยา สาร หรือ วัตถุใด ที่เมื่อนำเข้าสู่ร่างกายด้วยวิธีกิน สูบ ฉีด คม หรือวิธีอื่นๆ วิธีใดวิธีหนึ่งติดต่อกันชั่วระยะเวลาหนึ่ง แล้วทำให้เกิดผลต่อร่างกายและจิตใจ²⁰ ดังนี้

- 1) มีความต้องการอย่างแรงกล้าทั้งทางร่างกายและจิตใจที่จะเสพยานั้นอีกเรื่อยๆ หรือต้องเสพอยู่เสมอ
- 2) มีความต้องการที่จะเพิ่มปริมาณของยาเสพติดให้มากขึ้น
- 3) เมื่อถึงเวลาที่ต้องการเสพแล้วไม่ได้เสพ จะเกิดอาการขาดยาและอยากยา โดยแสดงออกมาในลักษณะต่างๆ กัน เช่น หาว อาเจียน น้ำมูกน้ำตาไหล ทูรนทูราย คลุ้มคลั่งขาดสติ โมโห ฉุนเฉียว
- 4) ยาเสพติดจะทำลายสุขภาพของผู้เสพ ทั้งทางร่างกายและจิตใจ ทำให้ร่างกาย ทรุดโทรม มีโรคแทรกซ้อนและทำให้เกิดอาการทางจิตและประสาท

สำหรับยาเสพติดที่พบมากในประเทศไทย²¹

- (1) แอมเฟตามีน ยาบ้า ยาม้า ยาขยัน จะกระตุ้นให้สมองหลั่งสารเคมีต่างๆ ออกมามากกว่าปกติ ทำให้เกิดความเบิกบานใจ กระชุ่มกระชวย มีเรี่ยวแรง ผู้เสพบางรายจะมีอาการก้าวร้าว ประสาทหลอน คลุ้มคลั่งได้
- (2) ฝิ่น เฮโรอีน มอร์ฟิน มีฤทธิ์ในการกดประสาท เมื่อเสพเข้าไปจะทำหน้าที่แทนสารกาบา ซึ่งสามารถไปชะลอสมองส่วนที่ทำงานหนักให้ทำงานน้อยลงได้ จิตใจจึงสงบเยือกเย็น ไม่ฟุ้งซ่าน ไม่กระสับกระส่าย แต่หากรับประทานเกินขนาดจะกดการหายใจ และเสียชีวิตได้
- (3) กัญชา ยาอี ออกฤทธิ์หลอนประสาท เมื่อเสพเข้าไปแล้วทำให้ประสาทรับสัมผัส สับสนมีอาการทางจิตประสาท ไม่สามารถแยกจินตนาการกับความจริงได้
- (4) ทินเนอร์ สารระเหย ผู้สูดดมจะมีอาการมึนเมา วิงเวียน ตาพร่า อาเจียน ทั้งยังทำให้มีอาการทางจิตประสาทด้วย

²⁰ สุธรรม ชาญสุวิทยานนท์. (2556). *ปัจจัยที่มีผลต่อการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนในคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษ: กรณีศึกษาสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดสมุทรปราการ*. รายงานการวิจัย สถาบันพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา. หน้า 7-8.

²¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 8.

2.2.2 มวลเหตุจูงใจที่ทำให้เด็กและเยาวชนกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

มวลเหตุจูงใจที่ทำให้เด็กและเยาวชนเข้าไปเกี่ยวข้องกับสิ่งเสพติดที่กำลังเป็นปัญหาในสังคมไทย จากข้อมูลของสำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ป.ป.ส.) ได้ให้ข้อมูลถึงปัจจัยที่ทำให้เด็กและเยาวชนหลงเข้าสู่วังวนของสิ่งเสพติด มีปัจจัยดังต่อไปนี้²²

ปัจจัยแรกที่ทำให้เยาวชนมีโอกาสเกี่ยวข้องกับสิ่งเสพติด คือ ลองเสพตามเพื่อนที่เสพยาเสพติด เพราะส่วนใหญ่กลุ่มเพื่อนใกล้ชิดจะเป็นกลุ่มที่มีอิทธิพลมากในการชักจูงให้เด็กและเยาวชนก้าวเข้าสู่วังวนของยาเสพติด ตั้งแต่ผู้เสพ เป็นผู้ติด และก้าวสู่การเป็นผู้ค้ายาเสพติดในที่สุด

ปัจจัยและสาเหตุที่สอง คือ เด็กและเยาวชนมีความเครียดจากทางบ้าน เช่น ครอบครัวที่พ่อแม่แยกทางกัน จำเป็นต้องอยู่กับคนใดคนหนึ่ง หรือต้องอยู่กับญาติ ซึ่งเป็นภาวะที่ขาดความอบอุ่น จึงหันไปแสวงหาลิงทดแทนจากกลุ่มเพื่อนหรืออาจมาจากความเข้มงวดของครอบครัวที่มีการกำหนดกรอบการปฏิบัติที่เข้มงวด ย่อมแตกต่างจากการที่ออกไปอยู่นอกบ้านกับเพื่อนที่จะทำอะไรก็ได้ตามใจตนเอง เด็กและเยาวชนจะเริ่มออกนอกบ้านและห่างจากพ่อแม่ ครอบครัวมากขึ้น และอาจก้าวสู่วัฏจักรของยาเสพติดได้

ปัจจัยด้านฐานะทางการเงิน เด็กและเยาวชนที่ครอบครัวมีฐานะทางการเงินไม่ดีจำเป็นต้องดิ้นรนหาเงินช่วยครอบครัว ออกไปทำงานนอกบ้าน จึงมีโอกาสพบปะกับกลุ่มมิจจาชีพที่เข้ามาชักจูงให้ก้าวเข้าไปสู่การกระทำที่ผิดกฎหมายในรูปแบบต่างๆ รวมถึงการทดลองให้ทดลองเสพและขายยาเสพติดในที่สุด นอกจากนั้น ยังมีพ่อแม่ หรือบางครอบครัวที่ยากจนแล้วหาทางออกในทางที่ผิด โดยการใช้ลูกหลานของตนมาช่วยในการส่งยาเสพติด ก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เด็กและเยาวชนเข้าสู่วังวนของยาเสพติดทั้งการเสพและการค้า

สาเหตุและปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่ง คือ การไม่ได้รับการยอมรับจากคนรอบข้าง ซึ่งอาจเกิดจากหลายสาเหตุ เช่น คบเพื่อนเกเร หรือมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม รวมถึงการไม่ได้รับการยอมรับในสถานะความผิดปกติทางร่างกาย การไม่ได้รับการยอมรับจากพ่อแม่ ญาติพี่น้องและเพื่อนบ้าน ก็ล้วนเป็นความกดดันที่เด็กและเยาวชนจำนวนหนึ่งมีภาวะเก็บกดตั้งแต่ยังเป็นเด็ก ดังนั้น เมื่อเติบโตขึ้นเป็นเยาวชนวัยรุ่น และได้มีโอกาสพบปะกับกลุ่มเพื่อนที่มีลักษณะได้รับความกดดันคล้ายคลึงกัน ต่างมีความเข้าใจกัน ย่อมทำให้เด็กและเยาวชนเหล่านี้ติดเพื่อนคล้อยตามกัน หากเคราะห์ร้ายพบเพื่อนที่มีพฤติกรรมกระทำความผิดกฎหมาย รวมถึงการไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติดก็จะถูกชักจูงเข้าไปสู่การเสพและการค้ายาเสพติดในที่สุด

²² สุธรรม ชาญสุวิทยานนท์. อ่างแล้ว. เจริญรดีที่ 20. หน้า 10-11.

2.3 การกระทำคามผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนในคดียาเสพติด

การกระทำคามผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนในคดียาเสพติด หมายถึง จำนวนครั้งของการกระทำคามผิดของเด็กและเยาวชนเกี่ยวกับคดียาเสพติด เกินกว่าหนึ่งครั้งขึ้นไป²³

ปัจจุบันเด็กและเยาวชนที่กระทำคามผิดในคดียาเสพติด เมื่อได้รับการปล่อยตัวไปจากกระบวนการยุติธรรมแล้วกลับมากระทำคามผิดซ้ำในคดียาเสพติดมีมากขึ้น โดยมีปัจจัยและสาเหตุของการกระทำคามผิดซ้ำแบ่งออกเป็นปัจจัยบริบทและปัจจัยสาเหตุที่แท้จริง

2.3.1 ปัจจัยบริบทของการกระทำคามผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนในคดียาเสพติด

ปัจจัยบริบท เป็นปัจจัยที่เป็นบริบทของการกระทำคามผิดซ้ำในคดียาเสพติดของเด็กและเยาวชนซึ่งมาจากระบบเศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง สังคม และการศึกษา ดังนี้

1) ระบบเศรษฐกิจ

การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจส่งผลกระทบต่อสังคม ประชากร การศึกษาและผลิตภาพของแรงงาน การที่รัฐบาลไทยเลือกดำเนินนโยบายพัฒนาเศรษฐกิจแบบทุนนิยมอุตสาหกรรมที่เน้นการส่งออก ส่งเสริมการลงทุนของต่างชาติและทุนขนาดใหญ่มากกว่า การกระจายการพัฒนาอย่างสมดุลและเป็นธรรม ทำให้เศรษฐกิจภาคบริการและอุตสาหกรรม ในเมืองเติบโตและมีการจ้างงานเพิ่มขึ้นในอัตราสูงกว่าเศรษฐกิจภาคเกษตรและชนบท ทำให้การกระจายทรัพย์สินและรายได้ระหว่างประชาชนกลุ่มต่างๆ มีความเหลื่อมล้ำกันมากขึ้น ส่งผลให้ประชากรจากภาคการเกษตรอพยพไปทำงานในจังหวัดที่เป็นศูนย์กลางเศรษฐกิจเพิ่มขึ้นทำให้ครอบครัวที่มีคน 3 รุ่นอยู่ร่วมกัน เปลี่ยนเป็นครอบครัวเดี่ยวและครอบครัวที่แยกกันอยู่มากขึ้น หรือพ่อแม่หย่าร้างแยกกันอยู่เพิ่มขึ้น ส่งผลให้เด็กและเยาวชนมีโอกาสที่จะอยู่ใกล้ชิดพ่อแม่ลดลง ขาดการเลี้ยงดูอบรมสั่งสอนจากพ่อแม่มากขึ้น ก่อให้เกิดความเครียด ความกังวล การขาดความอบอุ่น และความเชื่อมั่น ก่อให้เกิดปัจจัยเสี่ยงที่จะทำให้เด็กและเยาวชนมีพฤติกรรมเบี่ยงเบน คือ เกร ไม่เอาใจใส่ต่อการเรียน ขาดแบบอย่างที่ดี และหันไปพึ่งเพื่อนตามธรรมชาติของวัยรุ่น และเมื่อเกิดความเครียดหรือมีปัญหาที่แก้ไม่ได้แทนที่จะพึ่งผู้ปกครองหรือพ่อแม่ที่อยู่ห่างไกล และวุ่นวายอยู่กับการทำมาหากิน จนลืมที่จะมีเวลาให้กับลูกหรือบางคนต้องดิ้นรนช่วยตนเองจนไม่มีความสามารถเพียงพอที่จะเป็นที่พึ่งของลูกๆ ได้ ทำให้เด็กและเยาวชนที่อยู่ในครอบครัวลักษณะที่มีความยากจน และขาดความรัก

²³ กาญจนา คุณารักษ์. (2555). *การพัฒนารูปแบบการป้องกันการกระทำผิดซ้ำเกี่ยวกับยาเสพติด: กรณีศึกษาสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน*. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร. หน้า 13.

ความอบอุ่น ตลอดจนไร้แบบอย่างที่ดีจึงหันไปคบเพื่อนหรือเชื่อเพื่อนมากกว่าพ่อและแม่ หากเพื่อนเป็นคนไม่ดีติดอบายมุข เด็กและเยาวชนนั้นก็จะพลอยเสียหายไปด้วย เช่น คบเพื่อนที่เสพยาเสพติด หรือขายยาเสพติดในที่สุดเด็กและเยาวชนเหล่านี้ก็จะติดยาเสพติดหรือขายยาเสพติด

เด็กและเยาวชนที่ขาดการอบรมเลี้ยงดูที่ดีจึงมีภาวะเสี่ยงในกระทำความผิดในคดียาเสพติดมากกว่าเด็กและเยาวชนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูที่ดี ทำให้เกิดความต้องการ ความอยากเกินความจำเป็น ใจร้อน ง่าย และขาดการคิดแยกแยะในสิ่งที่ดีหรือไม่ดี ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นผลมาจากเศรษฐกิจของครอบครัวที่พ่อแม่ต้องดิ้นรนและแสวงหาเงินสมภาระหน้าที่ของพ่อแม่ในการอบรมสั่งสอนลูก สิ่งทั้งหลายที่เกิดขึ้นเหล่านี้จึงเป็นตัวผลักดันอย่างหนึ่งต่อภาวะเสี่ยงในคดียาเสพติดและก่อให้เกิดการกระทำความผิดซ้ำในคดียาเสพติดอีกด้วย²⁴

2) ระบบการเมืองการปกครอง

การบริหารงานภาครัฐที่อ่อนแอไม่สามารถขับเคลื่อนการบริหารจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพ อำนาจรัฐถูกใช้เพื่อผลประโยชน์ของคนบางกลุ่ม ความสัมพันธ์ระหว่างภาครัฐกับภาคประชาชนและระหว่างประชาชนกับประชาชนในบางพื้นที่มีช่องว่างมาก ประชาชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น และมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในระดับนโยบายมีน้อย เจ้าหน้าที่ของรัฐย่อหย่อนในการปฏิบัติหน้าที่ การบังคับใช้กฎหมายไม่จริงจัง ขณะที่ดัชนีภาพลักษณ์การคอร์รัปชันชี้ให้เห็นว่ายังคงมีการทุจริต ประพฤติมิชอบและไม่โปร่งใส นำไปสู่ความเหลื่อมล้ำและไม่เป็นธรรมในมิติเศรษฐกิจสังคมและการเมือง

ลักษณะของการเมืองที่ไม่หยุดนิ่ง เปลี่ยนผู้บริหารหน่วยงานบ่อยๆ ก่อให้เกิดความสะดุดหยุดยั้งของนโยบายและการปฏิบัติต่างๆ ที่ไม่ได้ดำเนินการอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน เนื่องจากมีการเปลี่ยนไปตามผู้บริหารซึ่งส่งผลกระทบต่อนโยบายและการปฏิบัติในเรื่องต่างๆ รวมถึงเรื่องการแก้ปัญหาการกระทำความผิดซ้ำในคดียาเสพติดด้วย หากระบบการเมืองการปกครองเห็นความสำคัญในเรื่องของการแก้ปัญหาการกระทำความผิดซ้ำในคดียาเสพติดอย่างจริงจัง ก็จะมีการจัดลำดับความสำคัญไว้ในลำดับต้นๆ ทั้งในเรื่องของเป้าประสงค์ แผนและนโยบายการแก้ปัญหา ตลอดจนมีการจัดเตรียมกำลังคน วัสดุ อุปกรณ์ และงบประมาณเพื่อนำแผนและนโยบายเกี่ยวกับการแก้ปัญหาการกระทำความผิดในคดียาเสพติดของเด็กและเยาวชนที่จะเป็นอนาคตของชาติ ไปปฏิบัติอย่างจริงจัง ตลอดจนมีการติดตามว่ามีการกระทำความผิดซ้ำหรือไม่ และจะแก้ไขได้อย่างไร

²⁴ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11. (2554, 14 ธันวาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 128 (ตอนพิเศษ 152 ง.), หน้า 1. อ้างถึงใน กาญจนา คุณารักษ์. อ้างแล้ว. เชิงอรุณที่ 23. หน้า 113-114.

สิ่งเหล่านี้รัฐบาลต้องให้ความสำคัญ และมีนโยบายส่งการไปยังทุกกระทรวง ทบวงกรม และหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง พร้อมทั้งกวาดขันอย่างจริงจัง²⁵

3) ระบบสังคม

ประเทศไทยก้าวสู่สังคมผู้สูงอายุเพิ่มขึ้น วัยเด็กและวัยแรงงานลดลง ขณะที่การย้ายถิ่นของประชากรส่งผลให้ความเป็นเมืองสูงขึ้น โครงสร้างประชากรวัยเด็กและวัยแรงงาน มีสัดส่วนลดลงอย่างต่อเนื่อง ทำให้ประเทศไทยเผชิญภาวะขาดแคลนกำลังคนในอนาคตที่อาจส่งผลกระทบต่อผลิตภาพ และการผลิตของประเทศ

นอกจากนี้ประชากรในชนบทอพยพเข้ามาทำงานในเมืองอย่างต่อเนื่อง ทำให้สัดส่วนประชากรในเขตเมืองเพิ่มขึ้น ความเป็นเมืองที่ขยายไปอย่างรวดเร็วส่งผลให้วิถีชีวิตมีลักษณะต่างคนต่างอยู่ การอยู่อาศัยแบบเครือญาติเปลี่ยนไปสู่การเป็นปัจเจกมากขึ้น โครงสร้างครอบครัวเปลี่ยนไปสู่ครัวเรือนที่อยู่คนเดียว ครัวเรือนที่อยู่ด้วยกันแบบไม่ใช่ญาติ และครัวเรือนที่มีอายุรุ่นเดียวกันสองรุ่น และรุ่นกระโดด (ตายาย-หลาน) หรือครัวเรือนที่เป็นเพศเดียวกัน สัมพันธภาพระหว่างสมาชิกในครอบครัวมีความเปราะบางจนนำไปสู่ปัญหาทางสังคมเพิ่มขึ้น เช่น อัตราการหย่าร้างเพิ่มขึ้น ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวและความรุนแรงทางเพศต่อเด็กและสตรีเพิ่มขึ้น

สังคมไทยเผชิญวิกฤตความเสื่อมถอยด้านคุณธรรมและจริยธรรมและมีการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมที่หลากหลาย การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วผ่านกระแสโลกาภิวัตน์และโลกไซเบอร์ทำให้คนไทยมุ่งแสวงหาความสุขและสร้างอัตลักษณ์ส่วนตัวผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ เกิดเป็นวัฒนธรรมย่อยร่วมสมัยที่หลากหลายในรูปแบบการรวมกลุ่มของบุคคลที่สนใจเรื่องเดียวกัน โดยที่วัฒนธรรมที่บ่งบอกความเป็นไปไทยไม่สามารถแสดงบทบาทที่ชัดเจน ขณะเดียวกันสังคมไทยก็เผชิญกับความเสื่อมถอยด้านคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งสะท้อนจากคนในสังคมมีความถีนในการใช้ความรุนแรงในการแก้ไขปัญหามากขึ้น ทั้งปัญหาครอบครัว การแย่งชิงทรัพยากรระหว่างชุมชนและความคิดเห็นแตกต่างทางการเมือง ในขณะที่กระบวนการยุติธรรมไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างเต็มที่ ผู้ที่ใช้ความรุนแรงมักขาดความยับยั้งชั่งใจ มีพฤติกรรมเลียนแบบหรืออาจเกิดจากการเลียนแบบการใช้เหตุใช้ผล ขาดความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความเอื้ออาทร ส่งผลให้ควมมีคุณธรรมและจริยธรรมของคนในสังคมลดน้อยลง สังคมไทยกำลังเผชิญปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติด โดยเฉพาะในกลุ่มเด็กและเยาวชนมากขึ้นซึ่งระบบสังคมดังกล่าวข้างต้นส่งผลให้เด็กและเยาวชนจำนวนมากมีปัญหาทางอารมณ์ มีพฤติกรรมเบี่ยงเบน มีปัญหาสุขภาพจิต รู้สึกว่าเหว้า ถูกทอดทิ้ง

²⁵ กาญจนา คุณารักษ์. อ่างแล้ว. เจริญรุดที่ 23. หน้า 114-115.

ขาดที่พึ่งทางใจ ขาดความมั่นคงในชีวิต ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง และไม่เห็นคุณค่าในตนเอง ทำให้เกิดความเครียดและนำไปสู่การกระทำความผิดในคดียาเสพติดและความผิดอื่นๆ ได้²⁶

4) ระบบการศึกษา

คนไทยได้รับการพัฒนาความสามารถทุกช่วงวัย แต่ก็ยังมีปัญหาด้านคุณภาพการศึกษา และสติปัญญาของเด็กและเยาวชน ซึ่งมีพฤติกรรมเสี่ยงต่อสุขภาพและผลิตภาพแรงงานต่ำ แม้การพัฒนาที่ผ่านมาทำให้เด็กและเยาวชนมีโอกาสทางการศึกษาเพิ่มขึ้น ระดับการศึกษาเฉลี่ยของคนไทยมีแนวโน้มสูงขึ้น แต่ยังมีปัญหาในกลุ่มวัยเด็กซึ่งมีพัฒนาการความสามารถทางเชาวน์ปัญญาและความฉลาดทางอารมณ์ค่อนข้างต่ำ และกลุ่มผู้มีรายได้น้อยได้ต่ำมีระดับการศึกษาไม่เกิน มัธยมศึกษาตอนต้น

นอกจากนี้ คุณภาพบริการด้านการศึกษาและสาธารณสุขยังคงมีความแตกต่างกัน สะท้อนให้เห็นจากการประเมินสถานศึกษา ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษารายพื้นที่ และการกระจายทรัพยากรสาธารณสุขในแต่ละภูมิภาค ความเหลื่อมล้ำทางรายได้และโอกาสเข้าถึงบริการของรัฐ เป็นสาเหตุที่นำไปสู่ความขัดแย้งในสังคม และเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศ อาทิ ปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน คนยากจนขาดโอกาสทางการศึกษา การรับรู้ข่าวสาร และอำนาจต่อการประท้วง การใช้ความรุนแรง ปัญหาอาชญากรรม และปัญหายาเสพติด ซึ่งเป็นปัจจัยลดทอนความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ และความมั่นคงทางสังคม

จากปัญหาเกี่ยวกับระบบการศึกษาที่กล่าวถึงข้างต้น ซึ่งให้เห็นว่าการศึกษามีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาคน และพัฒนาระบบอื่นๆ ด้วยการศึกษช่วยให้คนเป็นคนดี สร้างบุคลิกภาพ ความเข้มแข็ง มั่นคง ความเชื่อมั่นในตนเอง รู้ผิดชอบชั่วดี การศึกษาจึงเป็นปัจจัยบริบทที่สำคัญต่อการกระทำผิดของเด็กและเยาวชน หากเด็กและเยาวชนมีการศึกษาน้อยโอกาสเสี่ยงต่อการกระทำความผิดจะมีมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อเกิดความเครียดจึงหันหน้าเข้าหาเพื่อนอบายมุขและยาเสพติด²⁷

จากการทบทวนและวิเคราะห์ปัจจัยบริบทที่ประกอบด้วย ระบบเศรษฐกิจ ระบบการเมือง การปกครอง ระบบสังคม และระบบการศึกษา ล้วนบ่งชี้ว่า ปัจจัยบริบททั้ง 4 เป็นปัจจัยเสี่ยงและเป็นแนวโน้มของการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนที่เป็นฐานรากของการกระทำความผิดซ้ำในคดียาเสพติดของเด็กและเยาวชนด้วย

²⁶ กาญจนา คุณารักษ์. อ่างแล้ว. เจริญรุดที่ 23. หน้า 115-116.

²⁷ กาญจนา คุณารักษ์. อ่างแล้ว. เจริญรุดที่ 23. หน้า 116-117.

2.3.2 ปัจจัยสาเหตุที่แท้จริงของการกระทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนในคดียาเสพติด

ปัจจัยสาเหตุที่แท้จริง เป็นปัจจัยที่เป็นสาเหตุของการกระทำความผิดซ้ำในคดียาเสพติดของเด็กและเยาวชนมาจากสาเหตุบุคลิกภาพเด็กและเยาวชน การคบหาสมาคมที่แตกต่าง การเรียนรู้ทางสังคม การติตราของสังคม การไม่ได้รับการอบรมสั่งสอนหรือขัดเกลาให้กลับตัวเป็นคนดีคืนสู่สังคม ดังนี้

1) สาเหตุมาจากบุคลิกภาพเด็กและเยาวชน

บุคลิกภาพเป็นเอกลักษณ์ประจำตัวของแต่ละบุคคลซึ่งจะไม่มีใครซ้ำกันเป็นอันขาด คนในครอบครัวเดียวกันมีปัญหาเหมือนกัน บางคนสามารถแก้ปัญหาได้ แต่บางคนกลับไม่สามารถแก้ปัญหาได้ นั่นเป็นเพราะมีบุคลิกภาพที่แตกต่างกัน และมีพื้นฐานทางอารมณ์ไม่เหมือนกัน ดังนั้นเด็กและเยาวชนที่มีบุคลิกภาพที่ติดอยู่กับการกระทำความผิด ทำให้ไม่สามารถล่อมเกลารหรือขัดเกลาได้อีก โดยหากเป็นคนก้าวร้าวก็จะก้าวร้าวอย่างรุนแรง ซึ่งการขัดเกลาหรือการแก้ไขต้องใช้เวลาาน แต่ในปัจจุบันเมื่อเด็กและเยาวชนเหล่านี้เข้าไปอยู่ในสถานฝึกอบรมก็จะเข้าไปเพียงระยะสั้นๆ ทำให้มีเวลาที่จะขัดเกลา หรือแก้ไขบุคลิกภาพไม่เพียงพอ ดังนั้น เมื่อกลับออกไปสู่ครอบครัวและสังคมก็จะกระทำความผิดซ้ำอีก²⁸

2) ทฤษฎีการคบหาสมาคมที่แตกต่าง (Differential Association Theory)

เอ็ดวิน เอช. ซัทเทอร์แลนด์ เป็นเจ้าของทฤษฎีนี้ได้ให้ความสำคัญไปที่กลุ่มเพื่อนที่มีการคบหาสมาคมด้วย เนื่องจากมีปะทะสังสรรค์กัน (Interaction) เป็นการติดต่อสองฝ่าย ดังนั้นองค์ประกอบของเพื่อนจึงมีความสำคัญ องค์ประกอบนั้น ได้แก่ ประเภท คุณลักษณะ บุคลิก พฤติกรรม ประเด็นที่น่าสนใจคือทฤษฎีนี้มองว่าคนจะกระทำความผิดเพราะคบเพื่อน เอาอย่างเพื่อนเลียนแบบเพื่อน แล้วจึงนำทัศนคติ ค่านิยม กลวิธี เทคนิคที่โน้มน้าวให้กระทำความผิดต่างๆ มาให้ปฏิบัติภายหลัง

Sutherland ได้เสนอว่าพฤติกรรมอาชญากรรมไม่ได้มีสาเหตุโดยตรงมาจากพันธุกรรมหรือสภาพแวดล้อมทางสังคม หากแต่เกิดจากกระบวนการเรียนรู้พฤติกรรมอาชญากรรมจากบุคคลใกล้ชิด โดยการติดต่อสื่อสารกันไม่ว่าจะเป็นทางวาจาหรือลักษณะท่าทาง แต่การเรียนรู้ทางทฤษฎีนี้ก็ไม่ได้หมายความว่า เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นเหมือนกับการเรียนรู้พฤติกรรมอื่นๆ โดยมีหลักการที่สำคัญเกี่ยวกับกระบวนการที่บุคคลจะเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมอาชญากรรมดังต่อไปนี้ คือ

²⁸ เศษศิริเจริญ. อ้างแล้ว. เชิงบรรณที่ 10. หน้า 13.

- (1) พฤติกรรมอาชญากรรมเกิดจากการเรียนรู้
- (2) พฤติกรรมอาชญากรรมเกิดจากการเรียนรู้ในการคบหาสมาคมกับบุคคลอื่นตามกระบวนการติดต่อสื่อสาร
- (3) หลักการสำคัญในส่วนของ การเรียนรู้พฤติกรรมอาชญากรรมนั้น เกิดขึ้นในกลุ่มบุคคลที่สนิทสนมใกล้ชิดกัน
- (4) เมื่อพฤติกรรมอาชญากรรมได้รับการเรียนรู้ จะรวมถึง 1) เทคนิคในการกระทำผิดซึ่งบางครั้งก็สลับซับซ้อนแต่บางครั้งก็ง่าย 2) ทิศทางเฉพาะของแรงคลใจ แรงผลักดัน การใช้เหตุผลตลอดจนทัศนคติเกี่ยวกับการกระทำความผิด
- (5) ทิศทางเฉพาะของแรงคลใจและแรงผลักดัน จะถูกเรียนรู้จากการทำให้เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยกับกฎหมาย ในบางสังคมบุคคลอยู่ในกลุ่มบุคคลที่เห็นด้วยกับการปฏิบัติตามกฎหมายในขณะที่บุคคลอื่นอยู่ในกลุ่มบุคคลที่เห็นด้วยกับการละเมิดกฎหมาย
- (6) หลักการสำคัญของการคบหาสมาคมกับบุคคลที่แตกต่างกัน ก็คือบุคคลจะกลายเป็นผู้กระทำความผิดเพราะว่า ความเห็นด้วยกับการละเมิดกฎหมายมีมากกว่าความเห็นด้วยกับการไม่ละเมิดกฎหมาย
- (7) การคบหาสมาคมกับบุคคลที่แตกต่างกัน อาจจะแตกต่างกันในด้านความถี่ ระยะเวลา การให้ความสำคัญ และความเข้มข้น ซึ่งหมายความว่าลักษณะของความแตกต่างกันของการคบหาสมาคมระหว่างพฤติกรรมอาชญากรรมและพฤติกรรมต่อต้านอาชญากรรม
- (8) กระบวนการของการเรียนรู้พฤติกรรมอาชญากรรม โดยการคบหาสมาคมกับรูปแบบของอาชญากรรม และต่อต้านอาชญากรรม จะมีความเกี่ยวข้องกับกลไกการทำงานที่เหมือนกับการเรียนรู้ทั่วไป
- (9) ในขณะที่พฤติกรรมอาชญากรรมเป็นการแสดงออกถึงความต้องการและค่านิยมทั่วไป แต่ไม่จำเป็นต้องอธิบายโดยความต้องการและค่านิยมนั้น เนื่องจากพฤติกรรมต่อต้านอาชญากรรมก็มีความต้องการและค่านิยมเดียวกัน บุคคลลัทธิทรัพย์ก็เพื่อต้องการความมั่นคงทางการเงินเช่นเดียวกันกับกรรมกรที่ทำงานหนักเพื่อความมั่นคงทางการเงิน ความพยายามที่จะอธิบายพฤติกรรมอาชญากรรมจากแรงผลักดันและค่านิยมทั่วไป เช่น ความสุข การดิ้นรนเพื่อสถานภาพทางสังคม แรงกระตุ้นจากเงิน หรือความผิหวาง ฯลฯ คงจะต้องพบกับความไม่ประสบความสำเร็จ ทั้งนี้ เนื่องจากจะเป็นการอธิบายได้ทั้งพฤติกรรมอาชญากรรม และพฤติกรรมถูกกฎหมายเช่นเดียวกับกระบวนการหาใจที่จำเป็นสำหรับพฤติกรรมทุกประเภท แต่ไม่ได้แบ่งแยกระหว่างพฤติกรรมอาชญากรรมและพฤติกรรมถูกกฎหมาย

Sutherland ได้ให้ความสำคัญกับองค์ประกอบ 2 ประการของการเรียนรู้ตามทฤษฎีนี้ คือ องค์ประกอบแรก หมายความว่า เนื้อหาหรือสาระสำคัญของสิ่งที่ถูกเรียนรู้ (Content of what is learned) ซึ่งหมายความว่า รวมถึง เทคนิคพิเศษในการประกอบอาชญากรรม แรงคลาใจที่เหมาะสม แรงกระตุ้น การอธิบายด้วยหลักเหตุผล ทักษะคิด และการทำให้บุคคลคล้อยตามหรือเห็นด้วยกับการฝ่าฝืนกฎหมาย ซึ่งเป็นองค์ประกอบในการรับรู้แนวความคิด ไม่ใช่การกระทำ ส่วนองค์ประกอบที่สอง คือ กระบวนการที่การเรียนรู้ได้เกิดขึ้น (Process by which the learning takes place) โดยการเรียนรู้จะเกิดขึ้นจากการคบหาสมาคมกับกลุ่มบุคคลที่ใกล้ชิด ซึ่งไม่ได้จำกัดเฉพาะกระบวนการเรียนรู้ที่เกิดจากความใกล้ชิดเท่านั้น บุคคลอาจเข้าสู่หรือผ่านกระบวนการเรียนรู้ได้เช่นกันหากว่าได้มีโอกาสคบหาสมาคมกับผู้เป็นต้นเหตุของพฤติกรรมอาชญากรรม ซึ่งกระบวนการเรียนรู้ยังแตกต่างกันตามความถี่ (Frequencies) ระยะเวลา (Duration) การให้ความสำคัญ (Priority) และ ความเข้มข้น (Intensity) ซึ่ง Sutherland ได้ให้ความสำคัญกับความเข้มข้นว่าน่าจะมีอิทธิพลมากที่สุดในการเรียนรู้พฤติกรรมอาชญากรรม ดังนั้น ตามทฤษฎีแล้วหากบุคคลได้มีการเรียนรู้ถึงการยอมรับความเห็นกับพฤติกรรมละเมิดกฎหมายมากกว่าการยอมรับพฤติกรรมที่ไม่ละเมิดกฎหมาย ในลักษณะที่บ่อยครั้ง เป็นเวลาดำเนินงานในระลอกต้นของช่วงชีวิต และมีต้นกำเนิดมาจากบุคคลที่มีความสำคัญ หรือมีชื่อเสียงแล้ว บุคคลก็มีแนวโน้มที่จะมีพฤติกรรมละเมิดกฎหมายมากขึ้น

ทฤษฎีของ Sutherland ได้ให้ความสำคัญกับตัวแปร “การคบหาสมาคมกับเพื่อนที่เป็นอาชญากร” โดยให้เหตุผลว่า ความผูกพันกับเพื่อนจะสร้างสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมสำหรับการเรียนรู้ และการส่งเสริมสนับสนุน ทั้งในด้านความประพฤติ และความเห็นด้วยในพฤติกรรมดังกล่าว เด็กและเยาวชนที่มีความผูกพันกับกลุ่มเพื่อนที่เป็นคนดี มีแนวโน้มที่จะมีพฤติกรรมที่ดี และเห็นด้วยกับพฤติกรรมที่ถูกกฎหมาย ในทางตรงกันข้ามเด็กและเยาวชนที่มีความผูกพันกับกลุ่มเพื่อนที่เป็นอาชญากรจะมีแนวโน้มที่มีพฤติกรรมอาชญากรรมและเห็นด้วยกับพฤติกรรมอาชญากรรม²⁹

จากทฤษฎีข้างต้นสรุปได้ว่า การที่เด็กและเยาวชนกระทำความผิดซ้ำในคดีอาชญากรรมนั้น เป็นผลมาจากการที่เด็กและเยาวชนไปติดต่อกับคบหาสมาคมกับคนอื่น ซึ่งขึ้นอยู่กับระยะเวลา ความถี่ในการติดต่อ อิทธิพลของคนที่คบหาสมาคมด้วย ที่มีผลต่อการแสดงพฤติกรรมทำให้เด็กและเยาวชนเกิดการเรียนรู้พฤติกรรม ทักษะคิด ค่านิยม แบบแผนพฤติกรรมต่างๆ ดังนั้น การที่ผู้กระทำความผิดมาอยู่ร่วมกันในสังคมเรือนจำ ย่อมจะเกิดการเรียนรู้ ถ่ายทอดพฤติกรรม เทคนิค ค่านิยม วิธีการของ

²⁹ Edwin H. Sutherland. (1985). *White Collar Crime: The Uncut Version*. London: Yale University Press. p. 352. อ้างถึงใน นวลจันทร์ ทักษะชัยกุล. (2548). *อาชญากรรม (การป้องกัน: การควบคุม)*. กรุงเทพฯ: คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. หน้า 119.

อาชญากรซึ่งบางครั้งผู้ต้องขังบางคนอาจจะไม่ได้มีความชั่วร้ายอยู่ในสันดาน แต่อาจจะไปเรียนรู้เทคนิค วิธีการประกอบอาชญากรรมเกี่ยวกับยาเสพติดจากผู้ร้าย โดยสันดาน ทำให้มีพฤติกรรมอาชญากรที่ร้ายแรงขึ้นกว่าเดิม และกลับมาก่อทำความผิดซ้ำอีก อีกทั้งระยะเวลาที่ผู้ต้องขังแต่ละคนต้องโทษจำคุก จะมีระยะเวลาที่แตกต่างกันซึ่งจะมีอิทธิพลโดยตรงต่อการเรียนรู้พฤติกรรมอาชญากร เพราะยิ่งถูกจองจำเป็นเวลานาน ก็จะยิ่งเรียนรู้ได้มากกว่าคนที่ถูกจองจำในระยะสั้น

3) ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory)

ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory) หมายถึง ทฤษฎีอาชญาวิทยาที่นำเสนอว่า พฤติกรรมเกิดจากกระบวนการเรียนรู้ทางสังคมโดยตรงหรือทางอ้อม พฤติกรรมที่ทำให้เกิดผลดีหรือรางวัลจะเกิดขึ้นบ่อยครั้ง ในขณะที่พฤติกรรมที่นำมาสู่ผลเสียหรือการลงโทษจะเกิดขึ้นน้อยเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มทฤษฎีทางพฤติกรรม อัลเบิร์ต แบนดูรา (Albert Bandura) เชื่อว่าคนเราไม่เกิดมารุนแรง แต่ได้เรียนรู้จะก้าวร้าวจากประสบการณ์ชีวิต ประสบการณ์เหล่านี้รวมถึงการสังเกตพฤติกรรมของคนอื่นที่แสดงความก้าวร้าว เพื่อมุ่งหวังผลจากความก้าวร้าวนี้ นอกจากนี้ยังได้ดูจากภาพยนตร์หรือโทรทัศน์ เด็กและเยาวชนที่เห็นคนที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวและแสดงความรุนแรง เด็กและเยาวชนก็จะมีการเรียนรู้และเลียนแบบความรุนแรงจากสิ่งเหล่านี้ เมื่อเติบโตขึ้นได้เห็นรูปแบบของความรุนแรงซึ่งปฏิบัติต่อเนื่องในการมีความสัมพันธ์ทางสังคม เช่น ลูกชายเห็นพ่อแม่ค้ายาเสพติด เมื่อโตขึ้นเด็กคนนี้อาจจะกลายเป็นผู้ค้ายาเสพติดเช่นกัน ซึ่งเป็นการเรียนรู้โดยการเลียนแบบพฤติกรรม (Behavior Modeling)

ความคล้ายคลึง ระหว่างทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social learning theory) และทฤษฎีการเลียนแบบ (Theory of Imitation) คือ มีความเชื่อว่า พฤติกรรมของคนสามารถเกิดจากการเลียนแบบพฤติกรรมของคนที่เราใกล้ชิดสนิทสนม มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกัน เช่น เด็กก็จะเกิดการเรียนรู้พฤติกรรมจากพ่อแม่ เด็กวัยรุ่นจะมีการเลียนแบบพฤติกรรมจากดาราที่ตนเองชื่นชอบ เนื่องจากได้ดูพฤติกรรมจากโทรทัศน์หรือภาพยนตร์

ความแตกต่างระหว่างทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social learning theory) และทฤษฎีการเลียนแบบ (Theory of Imitation) คือ ความแตกต่างเกี่ยวกับระยะเวลา เนื่องจากการเรียนรู้ทางสังคม (Social learning) จะต้องอาศัยระยะเวลาในการเรียนรู้ที่ยาวนานกว่า จนเกิดการซึมซับพฤติกรรมเหล่านั้นมาเป็นพฤติกรรมของตัวเอง ส่วนการเลียนแบบ (Imitation) จะเกิดขึ้นได้รวดเร็วกว่าไม่จำเป็นต้องอาศัยระยะเวลา แต่อาศัยความใกล้ชิด หรือการเฝ้าดูผู้อื่นจนกลายเป็นนิสัย ตัวอย่างเช่น เด็กเสพยาเสพติดโดยการเลียนแบบพฤติกรรมของบิดามารดา เพื่อน ดารา นักร้อง นักกีฬา ซึ่งเป็นแบบอย่างในการเลียนแบบ อีกประการหนึ่ง คือ การเลียนแบบสามารถแพร่กระจายจากสิ่งที่มีความหนาแน่นหรือความเข้มข้นมากไปสู่สิ่งที่มีความหนาแน่นหรือเข้มข้นน้อยกว่า เช่น วัฒนธรรม

ของคนในสังคมเมืองจะแพร่กระจายไปสู่สังคมชนบท ดังนั้น เมื่อเด็กและเยาวชนผู้กระทำความผิดเข้ามาในเรือนจำ วัฒนธรรมหรือสังคมย่อยในเรือนจำย่อมมีความเข้มข้นมากกว่าวัฒนธรรมเดิม ทำให้เกิดพฤติกรรมของคนคุกขึ้นแทนพฤติกรรมเดิมได้ ดังนั้น การเรียนรู้ และการเลียนแบบพฤติกรรมอาชญากรสามารถเกิดขึ้น ได้จากการมีปฏิสัมพันธ์กับอาชญากรด้วยกันเอง³⁰

4) สาเหตุมาจากการตีตราของสังคม

การตีตรา (Labeling) พัฒนามาจากแนวความคิดของ Frank Tannenbaum³¹ ในปี ค.ศ. 1969 และ Richard Quinney³² ในปี ค.ศ. 1970 สารสำคัญของทฤษฎีตีตรานี้มีว่าแม้พฤติกรรมอาชญากรหรือการกระทำความผิดจะเป็นสิ่งที่ชั่วร้ายแต่ที่ร้ายยิ่งกว่าคือการที่สังคมพยายามผลักดันให้ผู้กระทำความผิดถดถอยลงไปในทางที่ผิดซึ่งจะเป็นภัยแก่สังคมมากยิ่งขึ้น โดยไม่ยอมเปิดโอกาสให้บุคคลที่ประพฤติดีกกลับตัวเป็นคนดีทฤษฎีตีตราหรือตราหน้า ซึ่งให้เห็นถึงปฏิกิริยาตอบโต้ของสังคมที่มีต่อผู้กระทำความผิดซึ่งแสดงออกมาในแง่ลบ ได้แก่ การถูกรังเกียจเหยียดหยาม การไม่ยอมรับการไม่ให้อภัย และการไม่ให้โอกาสแก่ตัว เป็นต้น ซึ่งพฤติกรรมต่างๆ ในทางลบที่สังคมแสดงต่อผู้กระทำความผิด (แม้ผู้กระทำความผิดจะได้รับโทษไปแล้วก็ตาม) เหล่านี้เรียกว่าสังคม “ตีตรา” แก่ผู้กระทำความผิด นักอาชญาวิทยาต่างมีความเห็นว่าการปฏิบัติตราหน้าแก่ผู้กระทำความผิดหรือผู้ที่เคยกระทำความผิดไม่เป็นผลดี มีแต่จะเกิดผลร้าย คือ เสมือนเป็นการผลักผู้กระทำความผิดให้ลงเหว ทำให้เขายังถดถอยไปในทางชั่วมากยิ่งขึ้น แม้จะกลับตัวเป็นคนดีแล้วสังคมก็ไม่ยอมรับผู้กระทำความผิดจึงไม่มีทางเลือกและไม่มีโอกาสอีกต่อไป ซึ่งพฤติกรรมตราหน้านี้เป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดการกระทำความผิดซ้ำซาก และยังทำให้ผู้กระทำความผิดก่ออาชญากรรมที่มีความรุนแรงทวีขึ้นเรื่อยๆ ด้วย³³

จะเห็นได้ว่า สิ่งที่เด็กและเยาวชนต้องเผชิญภายหลังถูกปล่อยตัวออกมาสู่ครอบครัวและสังคม เป็นปัญหาที่กระทบต่อการดำรงอยู่ในสังคมของเด็กและเยาวชนก็คือ การตีตราจากสังคมภายนอก ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า คำพิพากษาลงโทษก่อให้เกิดตราบาป (Stigma) แก่เด็กและเยาวชน กล่าวคือ ผู้ที่เคยต้องคำพิพากษามาแล้วสังคมมักจะตราหน้าว่ากระทำความผิด ซึ่งเป็น

³⁰ สุดสงวน สุธีสร. (2546). *อาชญาวิทยาและงานสังคมสงเคราะห์*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. หน้า 55.

³¹ Stanley R. Ross. (1970). “Frank Tannenbaum (1893-1969)”. *The Hispanic American Historical Review*, Vol. 50, No. 2, pp. 345-348. อ้างถึงใน เสรีน ปุณณะหิตานนท์. อ้างแล้ว. เชิงอรรถที่ 6. หน้า 186-187.

³² Richard Quinney. (2014). *The Encyclopedia of Theoretical Criminology*. n.p.. p. 70. อ้างถึงใน เสรีน ปุณณะหิตานนท์. อ้างแล้ว. เชิงอรรถที่ 6. หน้า 186-187.

³³ เสรีน ปุณณะหิตานนท์. อ้างแล้ว. เชิงอรรถที่ 6. หน้า 186-187.

อุปสรรคสำคัญต่อการที่เด็กและเยาวชนเหล่านี้จะปรับตัวให้เข้ากับสังคม บุคคลรอบข้างรังเกียจที่จะคบหาสมาคมด้วย ทำให้สูญเสียโอกาสอันชอบธรรมที่จะสร้างความเจริญก้าวหน้าหรือพัฒนาตนเองอันเป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคมต่อไป และเมื่อเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดในคดีอาชญากรรมต้องถูกฟ้องร้องดำเนินคดีตกเป็นจำเลยต่อศาล ความรู้สึกนึกคิดย่อมส่งผลต่อการดำเนินชีวิตปกติของผู้กระทำความผิดต้องชะงักไป และก่อให้เกิดการปรับตัวกลับคืนสู่สังคมลำบากยิ่งขึ้นเพราะการถูกดำเนินคดีในศาล มักจะเกิดความรู้สึกเสมือนเป็นรอยตำหนิอยู่ในใจยากที่จะลบเลือนได้ ดังนั้น จากสถานการณ์ปัญหาเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดในคดีอาชญากรรมได้เผชิญในสภาวะหลังปล่อยตัวคืนสู่ครอบครัวและสังคมพบว่าเด็กและเยาวชนมักถูกสังคมภายนอกตีตราพฤติกรรมและการกระทำในอดีต ไม่ได้รับการยอมรับ ไม่ได้รับความเป็นมิตร และไม่ได้รับความไว้วางใจ ซึ่งส่งผลให้เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดถูกผลักดันให้กลับไปกระทำความผิดซ้ำในคดีอาชญากรรมอีก

5) สาเหตุจากการไม่ได้รับการอบรมสั่งสอนหรือขัดเกลาให้กลับตัวเป็นคนดีคืนสู่สังคม การขัดเกลาทางสังคมเป็นกระบวนการทางสังคมและจิตวิทยา ซึ่งมีผลทำให้บุคคลมีบุคลิกภาพตามแนวทางที่สังคมต้องการ เด็กและเยาวชนที่เกิดมาจะต้องได้รับการอบรมสั่งสอนให้มีความเป็นคนโดยแท้จริง สามารถอยู่ร่วมกันได้และมีความสัมพันธ์กับคนอื่นได้อย่างราบรื่น กระบวนการขัดเกลาทางสังคมจะเริ่มต้นตั้งแต่บุคคลถือกำเนิดมาในโลก ตัวแทนสำคัญที่ทำหน้าที่ในเรื่องนี้ ได้แก่ ครอบครัว กลุ่มเพื่อน โรงเรียน มหาวิทยาลัย ศาสนา ตลอดจนสื่อมวลชนต่างๆ โดยตัวแทนเหล่านี้จะทำให้บุคคลได้ทราบคุณค่าและอุดมคติที่สังคมยึดมั่นและได้เรียนรู้บรรทัดฐานและขนบธรรมเนียมประเพณีที่ใช้อยู่ในสังคม³⁴

การขัดเกลาทางสังคมอาจจำแนกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

(1) การขัดเกลาทางสังคมทางตรงเป็นการอบรมขัดเกลาที่พ่อแม่ให้กับลูก เช่น การสอนสิ่งต่างๆ ให้กับลูก เช่น การพูด หรือมารยาทต่างๆ หรือครูอาจารย์ที่ให้ความรู้แก่นักเรียนในชั้นเรียน เป็นต้น ผู้สอนและผู้รับจะมีความรู้สึกใกล้ชิดกันเพราะเป็นการให้การอบรมกล่อมเกลากันโดยตรง

(2) การขัดเกลาทางสังคมโดยทางอ้อม เป็นวิธีการขัดเกลาทางสังคมที่ไม่ใช่การถ่ายทอดโดยตรงแต่จะเป็นโดยทางอ้อม เช่น การอ่านหนังสือพิมพ์ การฟังวิทยุ หรือดูโทรทัศน์ ตลอดจนภาพยนตร์ หรือสื่อประเภทอื่นๆ รวมถึงประสบการณ์ชีวิตต่างๆ ที่ประสบมากับตนเอง

³⁴ ชาญวิทย์ ปรีชาพาณิชย์พัฒนา. (2555). *การขัดเกลาทางสังคม*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <https://sites.google.com/site/janisataprombut/1-sangkham-thiy/04-kar-khadkela-thang-sangkham>. [2559, 12 มิถุนายน].

เป็นการรับเข้ามาโดยไม่เป็นทางการ หรือไม่ได้ตั้งใจมีคุณค่าอย่างยิ่งต่อการปรับตัวของมนุษย์ เพื่อให้ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

กระบวนการขัดเกลาทางสังคมนี้เกิดขึ้นในทุกองค์กรทางสังคมในการอบรม กลุ่มเกลาให้สมาชิกใหม่ได้รับรู้และกระทำตามเกณฑ์ของสังคม ในที่นี้ได้จำแนกองค์กรที่ทำหน้าที่ ดังนี้

(1) ครอบครัว เป็นองค์กรที่มีบทบาทสำคัญที่สุดในกระบวนการขัดเกลาทางสังคม โดยเริ่มตั้งแต่วัยทารก ซึ่งครอบครัวจะทำหน้าที่อบรมสั่งสอนสมาชิกให้เป็นพลเมืองดีปฏิบัติตามกฎเกณฑ์แบบแผนที่สังคมเป็นผู้กำหนด จึงเป็นองค์กรที่มีความสำคัญที่สุดในการขัดเกลาทางสังคม

(2) โรงเรียน ภาระหน้าที่ในการขัดเกลาทางสังคมที่ต่อเนื่องจากครอบครัวก็คือโรงเรียนที่สังคมจัดตั้งขึ้นเพื่อสั่งสอนความรู้และถ่ายทอดวิทยาการ รวมถึงศีลธรรมจรรรยาต่างๆ ให้แก่สมาชิกในสังคม

(3) กลุ่มเพื่อน เมื่อสมาชิกในสังคมเติบโตขึ้นมากกลุ่มเพื่อนจะมีบทบาทที่สำคัญต่อการขัดเกลาทางสังคม โดยเฉพาะกับกลุ่มเพื่อนรุ่นราวคราวเดียวกันจะมีอิทธิพลอย่างมากต่อพฤติกรรมต่างๆ ของบุคคล เนื่องจากการลอกเลียนแบบกันภายในกลุ่ม

(4) สถาบันทางศาสนา ศาสนาเป็นสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจของสมาชิกในสังคมทุกศาสนาสอนให้คนเป็นคนดีและมีศีลธรรม อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ดังนั้น สถาบันศาสนาจึงมีบทบาทสำคัญต่อสมาชิกในสังคมให้เป็นผู้ประพฤติดีอยู่ในกรอบของสังคม

(5) สื่อมวลชน มีบทบาทที่สำคัญในการเป็นผู้ถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารในด้านต่างๆ ไปสู่สมาชิกในสังคมอย่างทั่วถึง ทำให้สมาชิกได้รับรู้ข่าวสารและเรื่องราวที่เกิดขึ้นในสังคมอย่างถูกต้องมีความเข้าใจเหตุการณ์ต่างๆ ด้วยตนเองอย่างมีวิจารณญาณ

สรุปได้ว่า ปัญหาการทำความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนในคดียาเสพติดเกิดจากปัจจัยบริบทซึ่งประกอบไปด้วย ระบบเศรษฐกิจ ระบบการเมืองการปกครอง ระบบสังคมและระบบการศึกษา และปัจจัยสาเหตุที่แท้จริง ซึ่งประกอบไปด้วย สาเหตุบุคลิกภาพเด็กและเยาวชน การคบหาสมาคมที่แตกต่าง การเรียนรู้ทางสังคม การติตราของสังคมและการไม่ได้รับการอบรมสั่งสอนหรือขัดเกลาให้กลับตัวเป็นคนดีคืนสู่สังคม

2.4 หลักความได้สัดส่วนในการลงโทษ (principle of proportionality)

ในส่วนนี้จะพิจารณาถึงแนวคิดของความได้สัดส่วนในการลงโทษ และการพิจารณาขนาดของความเสียหายต่อสังคมกับการกำหนดขนาดบทลงโทษทางอาญาและทฤษฎีการลงโทษเด็กและเยาวชนในคดีอาชญากรรม

2.4.1 แนวคิดของความได้สัดส่วนในการลงโทษ

แนวคิดของความได้สัดส่วนในการลงโทษ มีวิวัฒนาการและการพิจารณาโทษที่จะลงกับผู้กระทำความผิด ดังนี้

1) วิวัฒนาการของการลงโทษที่ได้สัดส่วน

ต้นกำเนิดของแนวคิดของการลงโทษที่ได้สัดส่วน คือ กฎหมายที่ชื่อ Lex Talionis³⁵ ในสมัยบาบิโลเนีย ซึ่งกำหนดหลักที่ว่า “อาชญากรควรได้รับการลงโทษเสมือนกับความเสียหายที่ได้ก่อให้เกิดขึ้นกับผู้เสียหาย” หลักการดังกล่าวนำมาใช้เรียกกันต่อมาว่า “หลักตาต่อตา ฟันต่อฟัน” (an eye for an eye principle) แท้จริงแล้วไม่ใช้การลงโทษที่รุนแรง แต่หลักการดังกล่าวของ Lex Talionis เป็นจุดเริ่มต้นของแนวคิดการกำหนดสัดส่วนการลงโทษผู้กระทำความผิดให้เหมาะสมกับความเสียหายที่ผู้กระทำก่อขึ้นนั่นเอง

ต่อมาในปี ค.ศ. 1689 the Bill of Rights of 1689 ของประเทศอังกฤษได้กำหนดห้ามมิให้มีการลงโทษที่ทารุณ โหดร้ายและไม่จำเป็น (Cruel and unusual punishments) เพราะเป็นผลมาจากการดำเนินคดีและการลงโทษอย่างโหดร้ายทารุณในปี ค.ศ. 1685 ในคดีกบฏที่เรียกชื่อคดีว่า The treason trials of 1685-the “Bloody Assize” ผู้ถูกพิพากษาลงโทษจะถูกแขวนคอและถูกตัดอวัยวะแยกชิ้นส่วนร่างกายที่ละชิ้นในขณะที่ยังมีชีวิตอยู่³⁶ นอกจากนี้ The Bill of Rights of 1689 จะห้ามการลงโทษที่โหดร้ายและไม่จำเป็นแล้ว The Bill of Rights of 1689 ยังถูกพิจารณาว่าเป็นที่มาของหลักความได้สัดส่วนในการลงโทษในประเทศอังกฤษอีกด้วย เพราะผู้กระทำความผิดฐานแจ้งความเท็จที่ถูกลงโทษจำคุกตลอดชีวิต ถือได้ว่าเป็นการลงโทษที่เกินสัดส่วนและพิจารณาได้ว่าเป็น Cruel and unusual punishments ตามที่กำหนดห้ามไว้ใน The Bill of Rights of 1689

³⁵ Morris J. Fish. (2008). “An Eye for an Eye: Proportionality as a Moral Principle of Punishment”. *Oxford Journal of Legal Studies*, Vol. 28, No. 1, pp.57-71. อ้างถึงใน สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล และปกป้อง ศรีสนิท. (2558). *การศึกษานเพื่อพัฒนาแนวทางการลงโทษ: หลักการลงโทษที่ได้สัดส่วน กรณีคดีอาชญากรรมให้โทษ*. รายงานการวิจัยคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. หน้า 11.

³⁶ William Hughes Mulligan. (1979). *Cruel and Unusual Punishments: The Proportionality Rule*, 47 *Fordham L. Rev.* 639. (Online). Available: <http://ir.lawnet.fordham.edu/flr/vol47/iss5/1>. [2016, April 2].

ในปี ค.ศ. 1791 การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญครั้งที่ 8 ของสหรัฐอเมริกาได้กำหนดห้ามมิให้มีการลงโทษที่โหดร้ายและไม่จำเป็น (Cruel and unusual punishments) และมีการยืนยันหลักการดังกล่าวว่าการลงโทษจะต้องไม่เกินสัดส่วนปี ค.ศ. 1910 ในคดี *Weems V. United States*³⁷

ในช่วงปลายศตวรรษที่ 18 นี้ที่เกิดแนวคิดเสรีนิยมประชาธิปไตยขึ้นมากมาย ทั้งทางการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ สังคม รวมทั้งกฎหมาย การลงโทษที่รุนแรงทารุณโหดร้ายก็ถูกตั้งคำถามและต่อต้านด้วยแนวคิดเสรีนิยมทางกฎหมายอาญาซึ่งนำโดย Cesare Beccaria ซึ่งกล่าวว่า “เพื่อไม่ให้โทษทางอาญาใดๆ ก็ตาม เป็นการกระทำที่รุนแรงโดยคนหนึ่งหรือหลายคนต่อประชาชน โทษทางอาญาจึงต้องเปิดเผย จำเป็น และรุนแรงน้อยที่สุดตามสถานการณ์ที่ปรากฏและได้สัดส่วนกับความผิด และต้องเป็นโทษที่กำหนดโดยกฎหมาย” อาจกล่าวได้ว่า ประโยคดังกล่าวกลายมาเป็นหลักของแนวคิดแห่งการลงโทษที่ได้สัดส่วนในกฎหมายอาญา

2) มาตรการลงโทษที่ได้สัดส่วนการพิจารณาว่าโทษที่ลงกับผู้กระทำความผิด ได้สัดส่วนกับการกระทำความผิดหรือไม่ มีมาตรวัด 3 ประการ³⁸ คือ

(1) ความรุนแรงของการกระทำความผิด หมายถึง ให้ศาลพิจารณาว่าผู้กระทำ ได้กระทำความผิดที่รุนแรงเพียงใด

(2) การเปรียบเทียบกับคดีอื่น หมายถึง ให้ศาลพิจารณากำหนดโทษโดยเปรียบเทียบกับคดีอื่นว่าในคดีอื่นมีความรุนแรงกว่าคดีที่ตัดสินนี้ ศาลลงโทษรุนแรงเพียงใด ซึ่งศาลควรจะลงโทษไม่เกินกว่าคดีที่รุนแรงกว่าคดีที่ตัดสิน

(3) การเปรียบเทียบกับศาลอื่น หมายถึง ให้ศาลพิจารณาว่าในคดีแบบเดียวกันนี้ ในศาลอื่นลงโทษเพียงใด ซึ่งศาลควรจะลงโทษใกล้เคียงกันกับที่ศาลอื่นลงโทษในคดีลักษณะเดียวกัน

2.4.2 ขนาดของความเสียหายต่อสังคมกับขนาดบทลงโทษ

คำถามที่ว่าอาชญากรที่สร้างความเสียหายต่อสังคมมากต้องรับโทษหนัก ส่วนอาชญากรรมที่สร้างความเสียหายต่อสังคมน้อยกว่าควรรับโทษเบาว่า เป็นประเด็นที่ถกเถียงกันมาอย่างมา และนำไปสู่การกำหนดโทษที่รุนแรงในคดีอาชญากรรม โดยสร้างความรุนแรงให้กับยาบ้า เพื่อนำไปสู่ความชอบธรรมในการลงโทษผู้เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาบ้าเป็นจริงที่ว่ารัฐควรลงโทษอาชญากรให้ได้สัดส่วนกับความเสียหายที่เพิ่มขึ้นต่อสังคม ดังคำกล่าวของ Cesare Beccaria ที่ว่า “มาตรวัดขนาดของอาชญากรรมคือความเสียหายที่เกิดขึ้นต่อสังคม” (The true measure of

³⁷ 217 U.S. 349 (1910). อ้างถึงใน สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล และปกป้อง ศรีสนิท. อ้างแล้ว. *เชิงอรรถที่ 35*. หน้า 11.

³⁸ Frédéric Desportes et Francis Le Gunehec. (2003). *Droit pénal Général*. Paris: Economica. pp.645-646. อ้างถึงใน สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล และปกป้อง ศรีสนิท. อ้างแล้ว. *เชิงอรรถที่ 35*. หน้า 12.

crimes is the harm done to society)³⁹ แนวคิดของ Beccaria เป็นแนวคิดของการลงโทษที่เน้นภาวะวิสัย (Objective) ซึ่งจะต่างจากแนวคิดที่เน้นการลงโทษที่เน้นอัตวิสัย (Subjective) กล่าวคือลงโทษหนักเบาโดยคำนึงถึงเจตนาของผู้กระทำความผิด

ต่อมาได้มีการนำแนวคิดของ Beccaria มาขยายความให้ละเอียดขึ้น โดยใช้ทฤษฎีนิติเศรษฐศาสตร์ (Economic analysis of law) นำโดย Gary Becker โดยนำแนวคิดทางกฎหมายในการลงโทษให้สัมพันธ์กับขนาดของความเสียหาย คือ ความผิดที่ก่อให้เกิดความเสียหายมาก แนวโน้มของศาลจะลงโทษหนัก ในขณะที่ความผิดที่ก่อให้เกิดความเสียหายน้อยศาลจะลงโทษเบา แต่หากมองในมุมมองของนิติเศรษฐศาสตร์ขนาดของความเสียหายกับการลงโทษนั้นมีความละเอียดซับซ้อนกว่านั้น⁴⁰ โดยอาชญากรรมที่เกิดขึ้นบ่อยครั้งย่อมก่อให้เกิดความเสียหายต่อสังคมมาก เช่นเดียวกันกับอาชญากรรมร้ายแรง ส่วนอาชญากรรมที่รุนแรงแต่หากเป็นกรณีทีนานๆ เกิดสักครั้ง อาจไม่มีความจำเป็นต้องลงโทษหนัก แนวคิดนี้สนับสนุนการลงโทษสถานเบากับผู้กระทำความผิดครั้งแรก และลงโทษรุนแรงกับผู้กระทำความผิดซ้ำ (Recidivism)

2.4.3 ทฤษฎีการลงโทษเด็กและเยาวชนในคดีอาชญากรรม

เมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้นในสังคม สังคมจะต้องหาวิธีการอย่างใดอย่างหนึ่งในการจัดการกับผู้กระทำความผิด เพราะหากสังคมไม่จัดการกับคนที่ทำผิดก็เท่ากับว่าสังคมยอมรับการกระทำความผิดดังกล่าว การที่สังคมจะจัดการกับผู้กระทำความผิดอย่างไรนั้นขึ้นอยู่กับความเชื่อของสังคมในแต่ละยุคแต่ละสมัยเกี่ยวกับสาเหตุของการกระทำผิดและเหตุผลที่จะต้องจัดการหรือปฏิบัติกับผู้กระทำความผิด ซึ่งจะเปลี่ยนไปตามยุคตามสมัย และตามสถานการณ์ โดยสังคมแต่ละยุคแต่ละสมัยจะมีจุดเน้นในวัตถุประสงค์และวิธีการที่จะปฏิบัติต่อคนที่ทำผิดหรือการลงโทษผู้กระทำความผิดที่แตกต่างกันไป สำหรับงานวิจัยนี้ได้ทำการศึกษาวัตถุประสงค์ในการปฏิบัติหรือการลงโทษเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดในคดีอาชญากรรม ดังนี้

³⁹ Gabrio Forti, Arianna Visconti. (2007). *Cesare Beccaria and White-Collar Crimes' Public Harm*. in International Handbook of White-Collar and Corporate Crime. New York: Springer. p. 490. อ้างถึงใน สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล และปกป้อง ศรีสนิท. อ้างแล้ว. เจริญธรรมที่ 35. หน้า 17.

⁴⁰ Steven Shavell. (1992). "Criminal law and the optimal use of nonmonetary sanctions as a deterrent". *Jules Coleman and Jeffrey Lange, Law and economics, volume 1, Aldershot, Dartmouth*, p. 476. อ้างถึงใน สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล และปกป้อง ศรีสนิท. อ้างแล้ว. เจริญธรรมที่ 35. หน้า 17.

1) การลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟูในการกระทำความผิดครั้งแรก⁴¹

แนวความคิดเกี่ยวกับการลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดเป็นแนวคิดของสำนักอาชญาวิทยาปฏิฐานนิยม (Positive School) ซึ่งเชื่อในเรื่องเกี่ยวกับเจตจำนงกำหนด (Determinism) กล่าวคือ การกระทำของมนุษย์ถูกกำหนดจากปัจจัยต่างๆ มนุษย์ไม่สามารถเลือกกระทำได้อย่างอิสระ ใช้เหตุผลในการเลือก แต่มนุษย์ถูกกดดัน หล่อหลอมจากสิ่งแวดล้อมและปัจจัยต่างๆ จนมีบุคลิกภาพที่บกพร่องและหันไปสู่การกระทำผิด ดังนั้น การกระทำของมนุษย์เป็นผลมาจากปัจจัยหลายอย่างรวมกัน ได้แก่ ปัจจัยทางจิตวิทยา ปัจจัยทางชีวภาพ และปัจจัยเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมทางสังคม ปัจจัยเหล่านี้อยู่นอกเหนือการควบคุมของมนุษย์ ดังนั้น การกระทำความผิดจึงเกิดจากปัจจัยหลายอย่างร่วมกันด้วย ซึ่งอาจแตกต่างกันไปในแต่ละบุคคล การลงโทษจึงไม่ควรมุ่งเน้นที่การกระทำความผิดเป็นหลัก แต่ควรพิจารณาจากสาเหตุที่ทำให้เกิดการกระทำผิดและการแก้ไขไปที่สาเหตุนั้น

การลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด จึงเน้นที่ตัวผู้กระทำความผิดมากกว่าการกระทำความผิด โดยการเน้นการศึกษาผู้กระทำความผิดเป็นรายบุคคลหรือการจำแนกลักษณะเพื่อหาสาเหตุการกระทำผิดและแนวทางแก้ไข ทั้งนี้เพราะสังคมจัดให้มีการลงโทษขึ้นก็เพื่อเปิดโอกาสให้สังคมได้แก้ไขผู้กระทำความผิด ดังนั้น ระยะเวลาของการลงโทษจำคุกขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้กระทำความผิดที่จะแก้ไขตนเอง เช่น ผู้ต้องขังคดีค้ายาเสพติดครั้งแรกควรได้รับการปล่อยตัวก่อนผู้ต้องขังคดีค้ายาเสพติดที่กระทำผิดซ้ำซาก ถ้าผู้ต้องขังสามารถสำนึกผิดและมีพฤติกรรมตามที่สังคมต้องการและมีแนวโน้มว่าจะไม่กระทำผิดซ้ำอีก

แนวความคิดในการลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟูจึงเป็นแนวคิดที่ให้โอกาสคนกลับตัวให้โอกาสแก้ไขปรับปรุงตัวโดยการทำให้คนที่ทำผิดไม่ให้อำนาจตัวเองไปสู่การกระทำผิดมากขึ้น ทั้งนี้ โดยการพยายามหลีกเลี่ยงไม่ให้ผู้กระทำความผิดถูกลงโทษในลักษณะที่เป็นการทำลายคุณลักษณะหรือศักยภาพในการกลับเข้าสู่สังคมของเขา โดยการใช้มาตรการเลี้ยงโทษจำคุก เช่น การรอกการลงอาญา โดยมีมาตรการประพณี การใช้โทษปรับและการใช้มาตรการในชุมชนอื่นๆ ทั้งนี้ เพื่อมิให้ผู้กระทำความผิดได้รับผลกระทบในทางลบในเรือนจำ นอกจากนี้ ยังใช้วิธีการเลี้ยงโทษจำคุกในกรณีที่ได้เข้าไปปรับโทษในเรือนจำระดับหนึ่งแล้วก็ให้อยู่ในเรือนจำให้น้อยที่สุดเพื่อให้ได้รับผลกระทบน้อยที่สุดเช่นกัน โดยใช้วิธีการพักการลงโทษ การลดวันต้องโทษ หรือการทำงานสาธารณะและศูนย์ควบคุม ในขณะที่พวกที่ใช้วิธีการจำคุกในเรือนจำก็ให้การอบรมแก้ไขโดยการฝึกวิชาชีพ ให้การศึกษา การอบรมทางศีลธรรมและศาสนา การจัดสวัสดิการ การให้การบำบัดแก้ไขเป็นกลุ่มและรายบุคคล ทั้งนี้ เพื่อมุ่งแก้ไขสาเหตุที่ทำให้ผู้กระทำความผิดมีความบกพร่องและเป็นเหตุให้กระทำผิด อย่่างไรก็ตาม

⁴¹ นัทธิต จิตสว่าง. (2555). *วัตถุประสงค์ในการลงโทษ*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <https://www.gotoknow.org/posts/454719>. [2559, 1 ธันวาคม].

การแก้ไขผู้กระทำผิดในปัจจุบัน แม้จะเป็นแนวทางที่ยอมรับกันในวงการราชทัณฑ์โดยทั่วไป แต่ก็ยังเป็นที่ยังสงสัยว่าจะได้รับผลตามประสงค์เพียงไร เพราะการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดจะมีอุปสรรคหลายประการ กล่าวคือ

(1) ผู้กระทำผิดบางส่วนเปรียบเสมือนกับแก้วที่แตกไปแล้วยากต่อการที่จะมาต่อให้เหมือนเดิมเพราะได้สูญเสียบุคลิกภาพไปแล้ว โดยถูกหล่อหลอมและขัดเกลาให้มีบุคลิกลักษณะ เช่นนั้นมาเป็นเวลานาน แต่ใช้เวลาในเรือนจำไม่นาน เพื่อที่จะแก้ไขฟื้นฟูให้ฟื้นคืนกลับมา และให้ปรับตัวเข้ากับคน โดยทั่วไปในสังคมนั้นเป็นสิ่งที่ทำได้ยาก

(2) การลงโทษเพื่อการแก้ไขขัดกับความรู้สึกของคนในสังคมว่าผู้กระทำผิดไม่ควรได้รับการปฏิบัติที่ดีกว่าคนทั่วไป ตามหลักของเจเรมี เบนเทม (Jeremy Bentham) ที่เรียกว่า “หลักการได้รับประโยชน์ที่น้อยกว่า” (Principle of less eligibility) ทั้งนี้ เพราะคนโดยทั่วไปจะเห็นว่าเป็นการไม่เป็นธรรมที่ผู้กระทำผิดจะได้รับประโยชน์มากกว่าคนสุจริตโดยทั่วไป เช่น ผู้กระทำผิดจะได้รับการอบรมแก้ไขฝึกวิชาชีพ สวัสดิการ อาหาร ที่อยู่อาศัย ตลอดจนการจัดการศึกษา การหางาน ในขณะที่คนโดยทั่วไปในสังคมอีกจำนวนมากไม่ได้รับบริการดังกล่าว ความรู้สึกของคนทั่วไปดังกล่าวเห็นได้ว่า ขัดกับหลักของการแก้ไขฟื้นฟู

(3) การแก้ไขฟื้นฟูเหมาะสำหรับผู้กระทำผิดบางประเภทเท่านั้น เช่น ผู้กระทำผิดครั้งแรก ซึ่งได้กระทำผิดไปเพราะอารมณ์ชั่ววูบหรือโดยพลั้งพลาด หรือทำไปเพราะความจำเป็น การแก้ไขฟื้นฟูไม่ทำให้กระทำผิดซ้ำขึ้นอีกย่อมมีทางทำสำเร็จได้มาก แต่สำหรับผู้กระทำผิดที่เคยกระทำผิดและถูกลงโทษมาหลายครั้งแล้ว หรือพวกอาชญากรอาชีพหรือพวกทำผิดติดนิสัย โอกาสที่จะแก้ไขฟื้นฟูให้กลับตัวจะยอมเป็นไปได้อย่างดี ดังนั้น การแก้ไขฟื้นฟูจึงไม่สามารถจะทำให้ผู้กระทำผิดกลับตัวได้ทุกกรณีไป

(4) การแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดในเรือนจำ จะทำให้ผู้กระทำผิดได้รับ トラบาป กลายเป็นคนจู้จุก ขี้ตะราง เมื่อพ้นโทษออกไปก็จะไม่ได้รับการยอมรับจากสังคม จึงต้องไปคบหาสมาคมกับพวกเดียวกันที่ยอมรับและกลับเข้ามาในเรือนจำใหม่

อย่างไรก็ตาม แม้การลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟูจะมีข้อจำกัดอยู่หลายประการ แต่ก็ยังเป็นวัตถุประสงค์ที่ได้รับการยอมรับและปฏิบัติอยู่ในกฎหมายของประเทศต่างๆ ซึ่งโดยทั่วไปจะต้องทำควบคู่ไปกับหลักการจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง เพื่อแยกคนที่สมควรแก้ไขฟื้นฟูมาดำเนินการอย่างจริงจัง ทั้งนี้ โดยผสมผสานไปกับทฤษฎีการลงโทษอื่นๆ

2) การลงโทษเพื่อข่มขู่ยับยั้งในการกระทำความผิดซ้ำ⁴²

แนวความคิดของวัตถุประสงค์ของการลงโทษแบบนี้ เป็นผลมาจากแนวความคิดของสำนักอาชญาวิทยาดั้งเดิม (Classical School) ซึ่งเชื่อว่าการกระทำผิดเกิดขึ้นจากคนไม่เกรงกลัวกฎหมายหรือการบังคับใช้กฎหมายอ่อนแอ ทั้งนี้ เพราะมนุษย์มีเหตุมีผล และมีเจตจำนงอิสระ (Free Will) ที่จะเลือกหรือไม่เลือกทำอะไรก็ได้ โดยเลือกทำในสิ่งที่จะทำให้ตนเองได้รับประโยชน์และพอใจ แต่ไม่เลือกทำสิ่งที่ทำให้เกิดความทุกข์และความเจ็บปวด มนุษย์จึงต้องรับผิดชอบต่อการกระทำของตนเอง การกระทำความผิดจึงเกิดจากการเลือกกระทำของเขาเอง เนื่องจากเห็นว่าได้ประโยชน์มากกว่าจึงกล้าเสี่ยงทำผิด การลงโทษจึงควรมีขึ้นเพื่อป้องกันการกระทำความผิด โดยการทำให้ผู้กระทำความผิดรู้สึกว่าการกระทำก่อให้เกิดความเจ็บปวดและไม่ก่อให้เกิดผลดีเลย เมื่อมนุษย์ได้รับความเจ็บปวดจากการกระทำความผิดมากกว่าได้รับความพอใจแล้วเขาก็จะหลีกเลี่ยงที่จะกระทำความผิด

แนวความคิดของสำนักอาชญาวิทยาดั้งเดิมเน้นการลงโทษเพื่อป้องกันอาชญากรรมหรือข่มขู่ยับยั้งไม่ให้เกิดการกระทำความผิดขึ้นอีกในอนาคต ซีซาร์ เบ็คคาเรีย กล่าวไว้อย่างชัดเจนว่า การลงโทษต้องมุ่งผลในการป้องกัน ซึ่งผลของการลงโทษก่อให้เกิดการข่มขู่ยับยั้ง 2 ลักษณะ คือ การข่มขู่ยับยั้งโดยทั่วไป (General Deterrence) และการข่มขู่ยับยั้งเฉพาะราย (Special Deterrence)

การข่มขู่ยับยั้งโดยทั่วไปเป็นการลงโทษผู้กระทำผิดเพื่อข่มขู่หรือป้องกันไม่ให้คนอื่นในสังคมกระทำความผิดแบบเดียวกัน เพราะเกรงกลัวต่อการลงโทษ เช่น การลงโทษจำคุกจะทำให้คนทั่วไปเห็นว่าทำผิดแล้วต้องติดคุก ต้องลำบาก ทำให้เกิดความเกรงกลัวไม่กล้าทำผิดเพราะเห็นแบบอย่าง

ส่วนการข่มขู่ยับยั้งเฉพาะรายเป็นการลงโทษผู้กระทำผิดเพื่อให้ผู้กระทำผิดนั้นเข็ดกลัวต่อการลงโทษ และไม่กล้ากลับมากระทำความผิดซ้ำขึ้นอีก เนื่องจากได้รู้รสของ ความยากลำบากหรือความเจ็บปวดจากการถูกลงโทษ เป็นผลให้ต้องไตร่ตรองในการกระทำผิดว่าจะคุ้มค่าหรือไม่กับความเจ็บปวดที่เคยได้รับมา

แต่การที่จะทำให้การลงโทษมีผลในการข่มขู่และยับยั้ง จะต้องทำให้การลงโทษนั้นเรย์ เจฟเฟอร์รี่ กล่าวไว้ว่า จะต้องมีความแน่นอน รวดเร็ว เสมอภาค และโทษที่เหมาะสม กล่าวคือมีลักษณะ 4 ประการ

⁴² นัทธิ จิตสว่าง. (2555). *วัตถุประสงค์ในการลงโทษ*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <https://www.gotoknow.org/posts/454719>. [2559, 1 ธันวาคม].

(1) การลงโทษต้องมีความแน่นอนในการนำตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษ กล่าวคือ เมื่อมีการกระทำผิดเกิดขึ้นแล้วจะต้องทำให้ผู้กระทำผิดมีโอกาสหลุดรอดจากการถูกจับกุมลงโทษไปได้อย่างยาก ซึ่งจะมีผลในการข่มขู่และยับยั้งให้คนทั่วไปและผู้กระทำผิดเกิดความเกรงกลัวไม่กล้าเสี่ยงกระทำผิดขึ้นอีก เพราะทำผิดแล้วต้องถูกจับก็ไม่คุ้มค่า

(2) การลงโทษจะต้องกระทำได้อย่างรวดเร็ว เมื่อมีการกระทำผิดเกิดขึ้นแล้วจะต้องสามารถนำตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษได้อย่างรวดเร็วให้ “เห็นผลทันตา” จึงจะทำให้ผู้กระทำผิดและคนทั่วไปเห็นเป็นตัวอย่างว่าเมื่อกระทำผิดแล้วจะได้รับผลร้ายเช่นไร ในทางตรงกันข้ามหากมีการกระทำผิดเกิดขึ้นแล้ว อีก 3 ปีต่อมาจึงจะสามารถจับกุมตัวผู้กระทำผิดได้ หรืออีก 5 ปีต่อมาศาลจะลงโทษผู้กระทำผิด ก็จะทำให้คนทั่วไปลืมถึงเรื่องราวการกระทำผิดที่เกิดขึ้น และทำให้การลงโทษไม่มีผลในการข่มขู่ยับยั้งเพราะไม่เห็นผลทันตา ดังนั้น หากเป็นกรณีการกระทำผิดในคดีที่สะท้อนขวัญประชาชนหรือคดีที่ประชาชนให้ความสนใจ กระบวนการยุติธรรมโดยตำรวจ อัยการ ศาล อาจารย์ร่วมมือกันในการเร่งดำเนินคดี เพื่อให้ผู้ต้องหาได้รับการพิจารณาตัดสิน โดยเร็ว ก็จะทำให้การลงโทษมีผลในการข่มขู่ยับยั้งมากขึ้น

(3) การลงโทษต้องมีความเสมอภาค โดยผู้ที่กระทำผิดจะต้องถูกลงโทษ เท่าเทียมกัน ไม่มีการเลือกปฏิบัติ ซึ่งจะมีผลให้ผู้กระทำผิดหรือผู้ที่คิดจะทำผิดไม่มีโอกาสแก้ตัว หรือหาทางหลีกเลี่ยงหรือหาข้อยกเว้นจากการถูกลงโทษถ้าทำผิด การลงโทษจึงจะมีผลในการข่มขู่ยับยั้ง หากเมื่อมีการกระทำผิดแล้วบางคนได้รับโทษ บางคนมีข้อยกเว้น ก็จะทำให้การลงโทษไม่ศักดิ์สิทธิ์ ทำให้ต่างหาช่องทางที่จะหลบหลีกหรือหาข้อยกเว้นที่ไม่ต้องรับโทษทำให้ไม่มีความเกรงกลัวต่อโทษ

(4) การลงโทษจะต้องมีบทลงโทษที่เหมาะสมและตัดเทียมกับความผิด หากบทลงโทษเบาเกินไปไม่ได้สัดส่วนกับการกระทำผิด ก็จะทำให้ผู้กระทำผิดและคนทั่วไปไม่เกิดความเกรงกลัวและคุ้มค่าที่จะเสี่ยงกระทำผิด แต่หากบทลงโทษหนักเกินไป ก็จะทำให้ผู้กระทำผิดพยายามปกปิดการกระทำผิดของตนเอง โดยการทำร้ายเหยื่อหรือทำให้เหยื่อได้รับผลร้ายมากขึ้น เช่น หากใช้โทษประหารชีวิตกับการปล้นหรือข่มขืนจะกระตุ้นให้มีการปล้นแล้วฆ่าเจ้าทุกข์ หรือข่มขืนแล้วฆ่ามากขึ้นเพื่อปกปิดการกระทำผิดของตนเองเพราะโทษเท่ากัน ในขณะที่เดียวกันกระบวนการยุติธรรมจะต้องทำงานหนักมากขึ้นในการนำตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษ เพราะยังมีโทษหนักยิ่งต้องมีการพิสูจน์หรือมีพยานหลักฐานที่ชัดเจน ศาลจึงจะส่งลงโทษ หากพยานหลักฐานหรือการฟ้องร้องดำเนินคดีไม่รัดกุมพอก็จะเป็นโอกาสให้ผู้กระทำผิดหลุดรอดจากการถูกลงโทษไปได้ ดังนั้น โทษจึงต้องมีความเหมาะสมและตัดเทียมกับการกระทำผิด จึงจะมีผลในการข่มขู่ยับยั้ง

จากการศึกษาจะเห็นได้ว่า การลงโทษเพื่อปรับปรุงแก้ไขจะมุ่งฟื้นฟูผู้กระทำความผิด ซึ่งเหมาะที่จะนำมาใช้กับผู้กระทำความผิดครั้งแรกเพื่อแยกคนที่สมควรแก้ไขฟื้นฟูมาดำเนินการอย่างจริงจัง ส่วนการลงโทษเพื่อข่มขู่ยับยั้งจะมุ่งในการป้องกันอาชญากรรม และเป็นการทำให้คนทั่วไปเกิดความเกรงกลัวในการถูกลงโทษ ซึ่งเหมาะที่จะนำมาใช้กับผู้กระทำความผิดซ้ำมากกว่าผู้ที่กระทำความผิดครั้งแรก ทั้งนี้ การลงโทษเด็กและเยาวชนในคดีอาชญากรรมจึงควรมีการลงโทษโดยผสมผสานทั้ง 2 ทฤษฎี คือ การลงโทษเพื่อปรับปรุงแก้ไข และการลงโทษเพื่อข่มขู่ยับยั้ง โดยกำหนดการลงโทษให้เหมาะสมกับอายุ ลักษณะการกระทำความผิด และการกระทำความผิดซ้ำ